

Lugejatele!

1. Hoidke raamat määrdumise ja rikkumise eest, sest ta ei ole mitte ainult Teie, vaid ka kõigi teiste tarvitamiseks.
2. Mässige raamat paberisse, et ta teel koju ehk kogusse mustaks ega märjaks ei saaks.
3. Ärge lehitsege raamatut musta ja märja käega. Ärge kirjutage ega kriipsutage raamatusse. See teeb raamatu inetuks.
4. Ärge murdke lehenurki. Ärge pange pliiatsit, sullepead ega teisi suuremaid asju raamatu vahele. See lõhub köidet.
5. Ärge keerake raamatut kahekorra, siis murdub raamatu selg ja lehed rebenevad lahti.
6. Käige raamatuga õrnalt ümber, siis seisab ta kauem ja raamatukogu võib selle asemel, et raamatute parandamise peale raha kulutada, rohkem uusi raamatuid osta.
7. Hoidke iseäranis vanu kulunud raamatuid, sest paljud neist ei ole enam müügil.
8. Teatage koguhoidjale, kui leiata raamatus märkusi, kriipsutusi, puuduvaid ja lahtisi lehti või mõne muu vea.
9. Tooge raamat õigeaks ajaks tagasi. See kergendab raamatukogu tööd ja võimaldab teistele, kes lugeda soovivad, raamatu saamist.

Ec 13587

RIIGIKAITSELISE
ETTEVALMISTUSE

ÕPPEKAVA

KESK- JA KUTSEKOOUIDES

(5-, 3- JA 2-AASTASE KURSUSEGA)

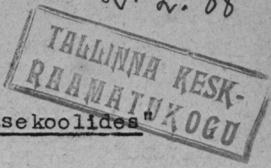
KAITSEVÄGEDE STAABI VI OSAKONNA VÄLJAANNE

TALLINNAS 1930

6856

-L. 2. 88

S e l e t u s k i r i

Riigikaitsealase ettevalmistuse õppekava kesk- ja kutsekoolides
juurde.

99665

Praegu teostatakse riigikaitsealist ettevalmistust kesk- ja kutsekoolides "Ajutine sõjalise ettevalmistuse õppekava kesk- ja kutsekoolides" järgi.

See õppekava ühes "Ajutised juhendid sõjalise ettevalmistamise teostamisega õppeasutustes" kinnitati 1927.aastal hariduse- ja kaitseministri poolt ning võeti käsitlemisele sama aasta sügisel riigikaitsealaste õppuste õppeasutistesse sisseviimisega. Ta sisaldab ainult neid aineid ja selle tundide arvu ulatuses, mis võetakse läbi talve perioodidel, s.o. kooli hariliku klassitöö vältel, riigikaitsealase õppuse tundidel, kuna eriliste riigikaitsealase õppuse päevade tarvis suvel igal aastal eraldi koostati eriõppekavad, mis samuti igal aastal kinnitati hariduse- ja sotsiaal- ning kaitseministri poolt.

Kolme aasta jooksul teostatud riigikaitsealaste õppuste kontrollimised koolides ja kahel suvisel õppusel saadud kogemused on kutsunud esile vajaduse teha mõningaid korrigeerivaid ajutises õppekavas. Vastavalt saadud kogemustele kaitseväge staap töötas ümber ajutise õppekava, et seda alaliselt käsitlemisele võtta siia juurde lisatud kujul.

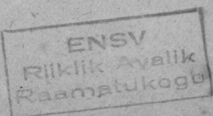
Käesolev uus õppekava koosneb järgmistest osadest:

1. Üldised põhimõtted riigikaitsealase ettevalmistuse teostamiseks õppeasutistes - ühine kõigile koolidele.
2. Riigikaitsealase ettevalmistuse õppekava keskkoolidele 5-aastase kursusega.
3. Riigikaitsealase ettevalmistuse õppekava kutsekoolidele 3-aastase kursusega.
4. Riigikaitsealase ettevalmistuse õppekava kutsekoolidele 2-aastase kursusega.
5. Juhend kesk- ja kutsekoolide riigikaitsealase ettevalmistuse õppekava juurde - ühine kõigile koolidele - mis annab näpunäiteid ja käsitleb meetodilist külge rende kavade teostamisel.

Õppekavade koostamisel on mindud välja põhimõttest, anda noorele kodanikule-kodukaitsealasele õppeaja jooksul teatud tervikuline alg-haridus riigikaitsealase õppuse ja kasvatusalal, kusjuures 5-aastase kursusega keskkoolides vastaks see ligikaudu noorsõdurikursusele kaitseväes, kuna 3- ja 2-aastase kursusega kutsekoolides ta on lühendatud vastavalt õppetundide arvu vähendamisele neis koolides.

Võrreldes ajutise õppekavaga, olulisemateks muudatusteks uues kavas leiame järgmist:

1. Suviste õppuste kavade on asetatud eraldi iga klassi kava lõppu. Nii jääb ära igaaastane suviste kavade kinnitamine kahe ministri poolt, mis sageli nõudis palju aega ja oli põhjuseks nende hilinemisele tegelikkude teostajateni - instruktorini - jõudmisel. Ka on instruktoril käesoleva kava maksmapanemisega juba talvise töö juures täielik ülevaade iga klassi terve õppeaasta kava üle,

kuna varem ta sai suvise õppuse kava kätte kevadel, enne suviseid õppusi ja ei suutnud mõnikord temasse süveneda tarvilise vajalikkusega ning teha vastavad ettevalmistustööd suvisteks õppusteks. Tarvilikud juhendid suviste õppuste läbiviimiseks, mis määravad ära õppepäevade arvu ja kuupäevad, õpilaste jaotuse üksustesse (pataljonid, kompaniid, õppegrupid), abijõudude arvu ja nimestikud iga garnisoni tarvis, sanitaarabiandmise korra jne., antakse iga suvise õppuse eel kaitseministri poolt kokkuleppel hariduse- ja sotsiaalministriga.

2. Kava riivilises ja laskeasjanduslises osas on võimalikkuseni vähendatud drilliosa ja püütud anda igal õppetunnil uut. Esimene ei sobi hästi õpilase kui lapse iseloomuga ning võib kutsuda esile igavustunde. Drilliosa on jäänud kavassee vaid seal, kus see peab mõjutama õpilase distsipliinitunnet.
3. Uudsusena on kavassee võetud algmõisted kaitsevõe määrustikudest (Sise-, Garnisoni- ja Distsiplinaarmäärustikud). Selle eesmärgiks on tutvustada õpilasi nende algmõistetega määrustikudest, millega noorel sõduril tuleb puutuda kokku kaitsevõeteenistusse astumisel.

Peale selle on uues kavas veel mõningaid vähema tähtsusega lahkminekuid ajutisest õppekavast, nagu inglise vintpüssi tundmaõppimine rööbiti vene vintpüssiga, gaasiasjanduse kursuse suurenenemine mõne teema võrra gaasitorbikute praktilise käsitamise arvel, k.kuulip. ja lahingtegevusega tutvunemine jne..

Õppematerjal on valitud ja jaotatud, nii et tema läbitöötamine koolides ei tekitaks raskusi.

/A.KASEKAMP/
kolonel-leitnant,
Kaitsev. staabi VI osakonna ülem.

/O.JANSON/
major,
C" jaosk. ülem.
"

Kiimitan.
14. III 30.

O. KÜSTER,
Kaitseminister

RIIGIKAITSELISE ETTEVALMISTUSE ÕPPEKAVA

KESK- JA KUTSEKOOLIDES.

I. Üldised põhimõtted.

Riigikaitse teostamine kõigis riikides on iga täisealise meeskodaniku vastutavaks kohustuseks ja õiguseks. Selle kohustuse edukast täitmisest oleneb nii kodaniku enda kui ka rahva ja riigi hea käekäik.

Riigikaitse teostamine, eriti praegusajal, nõuab kodanikult suurt vaimlist ja kehalist jõupingutust - raugematut tahtet võidelda oma olemasolu eest - ja vastavaid teadmisi ning oskusi selle võitluse edukaks läbiviimiseks.

Kõik see nõuab, et kodanik riigikaitse kohustuste täitmiseks peab olema põhjalikult ette valmistatud - vastavalt kasvatatud ja õpetatud nii vaimliselt kui kehaliselt ja sõjatehniliselt. Eriti tähtis on aga see väikerahvale nagu seda on eesti rahvas, sest meil riigikaitse aparadi tugevus on rajatud mitte temast osavõtjate liigete arvilisele suurusele, vaid iga üksiku osavõtja isiklikule tublidusele.

Kodaniku riigikaitse kõigekülgne ettevalmistamine juhi osas ei ole teostatav lühikese aja jooksul kaitseväge sundaja teenistuse vältusel. Eriti kodaniku vaimline kasvatamine riigikaitse vaimus ja tema kehaliste võimete kõigekülgne väljaarendamine selles suunas on mõeldav ainult pikaajalise, järjekindla kasvatustöö tagajärjena. Sellega kõige lähemas ühenduses on nende algteadmiste ja algoskuste omandamine, mida vajab kodanik-riigikaitse oma kohustuste edukaks täitmiseks riigikaitse alal.

On osutunud tarvilikuks seda kasvatuse- ja õppetööd kodaniku-riigikaitse ettevalmistamiseks teostada koos kodaniku üldise kasvatamisega ja õpetamisega koolides.

Käesolev õppekava käsitleb riigikaitse kasvatuse- ja õppetööd kesk- ja kutsekoolides.

Riigikaitse ettevalmistus kesk- ja kutsekoolides jaguneb kahte ossa:

1. riigikaitse kasvatuse ja
2. riigikaitse õppuse.

1. Riigikaitse kasvatuse eesmärgiks kesk- ja kutsekoolides on: käsikäs üldise kasvatusega tutvustada õpilasi kaitseväge kasvatuse aluste ja põhimõtetele, kasvatades neist võimaliselt tugevaid kodanikke-riigikaitsejaid, arendades isamaalist meelsust, seadusliku korra austamist, kohuse- ja distsipliinitunnet, ning ühtlasi arendades noorsoos kehalist jõudu, vastupidavust ja osavust.

Riigikaitse kasvatuse koolides teostatakse:

- vaimline kasvatuse - käsikäs üldise kasvatusega kõigi kesk- ja kutsekoolide juhatajate ja õpetajate poolt, kes sealjuures kõigis asjus on isiklikult eeskujuks oma õpilastele, ja riigikaitse ettevalmistuse eritundidel. Koolide juhata-

jad on kohustatud hoolitsema, et need osad üldises õppekavas, kus valgustatakse riigikaitse mõistetega seotud küsimusi ja kus käsitletakse noore kodaniku ja ühiskonnaliikme tunnete ja ilmavaate arendamist, nagu kodanikuteadus, eesti kirjandus- ja kunstiajalugu, mõtteaadus jne., moodustaks ühise ideelise terviku riigikaitse kasvatuse põhimõtetele; üldine kasvatus peab looma soodsad eeldused riigikaitse kasvatuseks;

- **kehaline kasvatus** - vastavatel kehalise kasvatuse ja riigikaitse õppuse tundidel, kinnitatud õppekavade alusel võimlemisõpetajate ja riigikaitse õppuse instruktorite poolt.

2. Riigikaitse õppuse eesmärgiks on: varustada õpilasi praktiliste oskustega algteadmistes kaitseväeteenistuse alal.

Sõja- ja lahingtegevus nõuab osavõtjatelt eeskätt just oskust teostada kiirelt ja osavasti. Seepärast riigikaitse õppusel lõviosa langeb praktilisele õppele. Teoreetilisi teadmisi reavõitlejale tuleb anda ainult niipalju, kui see on tarvilik praktilise tegevuse arusaamiseks.

Praktilise õppe raskeimaks pedagoogiliseks ülesandeks on: neid lihtsaid võtteid ja tegevusi, mida vajab võitleja lahingtegevusel nagu relva kasutamine, liikumised maastikul, liikumised lahingukorras jne., niivõrra põhjalikult kätte õpetada (drillida), et nad muutuksid automaatseteks. Nagu kirjutama ei õpita enne, kui üksikute tähtede ja märkide kirjutamine ei ole muutunud automaatseks, nii ei ole võimalik ka edukas tegevus lahingus enne, kui võitleja on omandanud drillipäraselt kõik need lihtsad võtted ja tegevused, mida ta vajab lahingus. Ainult siis ta võib pöörata oma terve tähelepanu neile keerukatele ülesannetele, mida on tähta praegusaja lahingus igal reavõitlejal.

Riigikaitse ettevalmistuse õppekava

keskkoolides.

5-aastane kursus.

II. Ajaarvestus.

1) Õppetunde talvel d 1 t. nädalas	35 tundi
2) -" - suvel 8 päeva d 5-6 t.	45 -"
K o k k u : 80 tundi.	
3) Kokku viie õppeaasta jooksul (2 aastat d 35 ja 3 aastat d 80)	<u>310 tundi.</u>

Õppeaja jaotus õppeainetele.

1) Sissejuhatav kursus	8 tundi
2) Algmõistes sv. topograafiast (+ kodused t88d)	11 "
3) Ettekanded riigikaitsest	7 "
4) Sõjatehnilised abinõud	6 "
5) Gaasiasjandus	6 "
6) Algmõisted fortifikatsioonist	6 "
7) Rivikool: rividrilli 20 lahingdrilli 12	32 "
8) Laskekool	93 "
9) Lahingõpe	64 "
10) Vahiteenistus	10 "
11) Sisekord	11 "
12) Distsipliin	7 "
13) Rännak	5 "
14) Tutvunemine väelikeidega	10 "
15) Võistlused	15 "
16) Instruktori käsutuses	20 "

K o k k u : 310 tundi.

Tundide arv klassides talvel ja suvel.

Järj. nr.	Ainete nimetus.	I	II	III	IV	V	Kokku.
		Talvel	Talvel	Talvel Suvel	Talvel Suvel	Talvel Suvel	
1.	Sissejuhatav kursus	8					8/
2.	Algm. sv. topograafiast ..	4	5	2/			11/
3.	Ettekanded riigikaitsest ..		4	2/	1/		7/
4.	Sõjatehnilised abinõud ..		3	3/			6/
5.	Gaasiasjandus			2/	4/		6/
6.	Algm. fortifikatsioonist ..			1/1	4/2	4/2	1/5
7.	Rivikool	6	4	4/4	4/3	4/3	22/10
8.	Laskekool	10	10	10/14	11/13	12/13	53/40
9.	Lahingõpe	6	8	6/9	7/10	8/10	35/29
10.	Vahiteenistus				3/1	5/1	8/2
11.	Sisekord			1/3	1/2	1/2	3/7
12.	Distsipliin			1/1	1/1	2/1	4/3
13.	Rännak			/5			/5
14.	Tutvunemine väelikeidega ..				/5	/5	/10
15.	Võistlused			/5	/5	/5	/15
16.	Instruktori käsutuses ...	1	1	3/3	3/3	3/3	11/9
K o k k u :		35	35	35/45	35/45	35/45	175/135

III. Õppekava.

I klass.

A. Sissejuhatav kursus.

1. Koolinoorsoo riigikaitse eettevalmistuse tarvidusest ja tähtsusest Eestis.
2. Isikliku kodu ja isikliku julgeoleku mõiste selgitamine. Vajadus kaitsta oma kodu ja julgeolekut kõigi abinõudega - tarbekorral relvaga. Kelle vastu peame end kaitsma - vaenluse mõiste.
3. Rahva kodu (kodumaa - isamaa) mõiste. Miks rahvas armastab kodumaad. Vaenlus ja sõjad.
4. Rahvaste võitlused ajaloolises perspektiivis oma olemasolu eest. Eesti rahva võitlused minevikus (eriti rõhutada võitlust 13. sajandil).
5. Vabadussõda: noorte osavõtt Vabadussõjast.
Kokkuvõtte: vajadus kaitsta oma kodumaad kõigi abinõudega - tarbekorral relvaga.
6. Võitlus. Võitlusmõiste selgitamine mängude abil: pealetungimine ja kaitsmine.
Pealetungist selgitada: luuramine, hiilimine ja nägematu lähenemine, moondamine, kiire hoop sinna, kust kaitsja seda ei oodanud.
Kaitsest selgitada: maastiku kasutamine, varjumine, varitsemine, kaitse kõvendamine ehitustega (kindlustamine) ja vastulõhk.
7. Võitlusvahendid: mitmesugused käepärast olevad võitlusvahendid; võitlusvahendite lühikene ajalooline areng. Tera-relvad. Püssirohi ja tulirelvad. Sõjagaasid.
8. Koostöö tähtsus võitluses. Edu lahingus - võit, kui kõigi väelike tiheda koostöö tulemus. Kuidas saavutada koostööd. Juht ja alluvad. Juhi käsk ja selle tähtsus.
Sidepidamine ja selle tähtsus. Käskjalg ja signalisatsioon.
9. Moraalsed omadused võitluses.

Märkus. Teemi "Noorte osavõtt Vabadussõjast" illustreerida lahingnäidetega, millest noored osa võtsid ja filmi "Noored kotkad" demonstreerimisega. Võitluse mõistet selgitavaid teemasid illustreerida filmi "Jao lahingtegevus pealetungil" demonstreerimisega.

B. Algmõisted sõjaväe topograafiast.

1. Maastiku tundmaõppimine kohapeal: maapinna reljeef, looduslikud ja kunstlikud esemed maastikul; nende mõju üldine hindamine sõjategevuse seisukohalt.
2. Ilmakaared ja nende kindlaksmääramine mitmesugusel viisil. Orienteerumine maastikul.

3. Maastiku graafiline kujutamine: plaan ja kaart; nende tähtsus. Mõõtkava (masstaap), selle valmistamine ja praktiline kasutamine.
4. Topograafilised tingmärgid looduslike ja kunstlike esemete ülestähendamiseks paberile.

D. Rivikool.

1. Üldmõisted.
Rivikooli tähtsus kodukaitsja ettevalmistamisel. Juhtimise viisid ja abinõud. Mõisted rividest. Üldmõisted jaost ja rühmast.
2. Üksiköppus relvata.
Seisang.
Pöörded paigal.
Tervitamine paigal ja liikumisel, rivis ja väljaspool rivi. Samm ja peatumine.
Pöörded liikumisel.

E. Laskekool.

1. Väikekalibriline- ja kv. vintpüss (vene 3" või inglise).
Tutvumine vintpüssiga: vintpüssi nimetus, tunnused, tähtsamad osad ja nende ülesanne; osaline koostvõtmine ja kokupanemine (harilikuks puhastamiseks). Kuidas järgi vaadata, et v/p. korralikult töötaks. Vintpüssi puhastamine ja hooldamine ning selle tähtsus.
Tutvumine väikekalibrilise v/p. ja õhupüssiga ning nende laskemoonaga.
2. Algmõisted lasketooriast.
Kuidas sünnib pauk. Kuuli lendjoon. Sihtimise elemendid.
3. Vintpüssi käsitlemine.
Sihtimise mõiste selgitamine.
Õige sihtjoone võtmine.
Vead sihtjoone võtmise juures.
Silma kinnihoidmise praktilised harjutused.
Sihtimise harjutused pukkidel lähedatele kaugustele (10-25 m).
4. Laskmine.
Laskeharjutused õhu- ja väikekalibrilistest v/p. 10-15 m peale. Võtta läbi vähemalt 2 harjutust lasketabel Nr 1 järgi.
Laskeharjutuste ajal tutvustada õpilasi v. kal.v/p. ja õhupüssi kuuli läbilöögi jõuga, laskeulatusega ja hajumusega.

G. Lahingõpe.

1. Maastiku vaatlemine ja kirjeldamine määratud vaatlussektoris, asudes kohal: maapinna reljeef, looduslikud ja kunstlikud esemed. Vaadeldud sektori kirjeldamine peast.
2. Maastiku hindamine sõjalisest seisukohast: reljeef, looduslikud ja kunstlikud esemed.

3. Orienteerumine maastikul kompassi abil ja ilma selleta. Liikumine kaardi, kompassi ja orientiiresemete järgi.
4. Maastiku vaatlemine, kirjeldamine ja hindamine liikumisel ühest vaatluskohast teise. Lähikäidud tee kirjeldamine peast.

II klass.

A. Algmõisted sõjaväe topograafiast.

1. Maapinna reljeefi kujutamine horisontaalidega.
2. Praktilised harjutused tingmärkide joonestamiseks.
3. Plaani ja kaardi orienteerimine, nende lugemine ja kasutamine maastikul.
4. Kaartide ja plaanide suurendamine ja vähendamine (koduste töödena valmistada vähemalt üks suurendus või üks vähendus antud plaanist või kaardist).
5. Lihtsad krokiidid: krokiide valmistamise põhimõtted ja nende praktiline valmistamine.

B. Ettekanded riigikaitsest.

1. Kodaniku üldkohused riigikaitse teostamise alal rahuajal. Põhiseadusliku korra ja maksvate seaduste austamine ja nende täppis täitmine. Pea armsaks oma rahvast ja kodumaad.
2. Missuguste kallaletungide vastu peame olema valmis riigi kaitsmisel. 1. detsembri sündmused.
3. Kaitseväge rahuaegse organisatsiooni põhijooned. Kaitseväge vanemad juhid.
4. Kaitseliit. Selle tähtsus ja ülesanded riigikaitse teostamise alal. Kaitseliidu organisatsioon ja vanemad juhid.

D. Sõjatehnilised abinõud.

Soomusväed:

1. Soomusauto. Soomusauto tehnilised ja taktikalised omadused olenevalt tema ehitusest ja relvastusest. Soomusautodele antavad lahingülesanded. Abinõud soomusautode vastu võitlemiseks.
2. Tank. Tankide tehnilised ja taktikalised omadused ning lahingülesanded. Abinõud tankide vastu võitlemiseks.
3. Soomusrong. Soomusrongide tehnilised ja taktikalised omadused ning lahingülesanded. Abinõud soomusrongide vastu võitlemiseks.

Märkus. Ettekanded illustreerida näidetega soomusrongide, soomusautode ja tankide tegevuse kohta Vabadus- ja Maailmasõjast. Valguspildid.

E. Rivikool.

1. Üksikõppus relvata.
Korrata: seisang, pöörded ja liikumised.
Jooks ja kiirjooks.
2. Jaoõppus relvata.
Laskurjao koosseis ja rivistused.
Jao kogunemine joonele ja kolonni.
Erandilised kogumisvormid.
Seisang, pöörded ja liikumised jaos.
Jao tervitamine paigal ja liikumisel.

G. Laskekool.

1. Vintpüssi tundmine.
Vintpüssi materjalosa kordamine ja teadmiste täiendamine.
Vintpüssi puhastamine ja hoolekanne - teadmiste ja oskuste süvendamine. Laskmisest tekkinud gaaside kahjulik mõju vintrauale ja abinõud selle kõrvaldamiseks. Hooldamise reeglid rännakul ja erakorterites asumisel.
2. Algmõisted lasketeooriast.
Hajumus. Hajumise seadus ja hajumispinna elemendid. Hajumispinna elementide kindlaksmääramine väikese arvu laskudega.
Tulirelva ja laskmise tõhukuse hindamine.
3. Vintpüssi käsitlemine.
Sihtimise harjutused pukkidel, liivakottidel, istudes taburetil ja lamades kuni 50 m distantideni.
Kolmnurkade vedamine; peegelsihtimine.
Laskevõtete täitmine istudes taburetil, laskepukil, lamades ja põlvelt asenditest. Õige sihtimise ja vinnapäästmise harjutused ja nende kontrollimine ortoskoobi ja nõelseadise abil. Püssi laadimise ja tühendamise harjutused ning selle juures ettetulevad takistused. Kaitsevinna panek.
4. Laskmine.
Laskeharjutused õhu- ja väikekalibrilistest v/p. distantidel kuni 15 m. Võtta läbi vähemalt 3 harjutust lasketabel Nr.1 järgi.

E. Lahingõpe.

1. Vaenlase vaatlemine. Oskus kiiresti leida mitmesuguseid märke mitmesugustel kaugustel. Mitmesuguste märkide nähtavus mitmesugusel tagapõhjal, moondatult ja moondamata.
2. Vaatluspunkt. Vaatluspost. Õnuvaatluspost. Kuuldepost. Vaatleja kohused maastiku ja vaenlase vaatlemisel. Oskus märke kätte näidata. Kauguste hindamine märkideni ja esemeteni kuni 500 m.

- 3 Üksikvõitleja asukoht: tema valik, moondamine vastase maapealse ja õhust vaatlemise eest, Maastiku kasutamine varjumiseks vastase vaatluse ja tule eest paigal ja liikumisel. Vaadeldavad ja varjatud alad - lähised. Liikumise viisid ja nende paremused varjumise mõttes: hiilimine, hüpped, roomamine.

III klass.

A. Algmõisted sõjaväe topograafiast.

Perspektiivvisand. Praktilised harjutused perspektiivvisandi valmistamiseks maastikul.

B. Ettekanded riigikaitsest.

1. Meie sõbrad: Eesti-Läti kaksikliit, teised naabrid, Rahvasteliit ja sõbralikud suurriigid.
2. Distsipliinitunne: vanemate ja õpetajate austamine ja sõnakulmine. Ausus, otsekohesus, elurõõm.

D. Sõjatehnilised abinõud.

Side:

1. Elektrilised sideabinõud: telefon, telegraaf, raadio; nende tähtsus sõjas.
2. Optiline side: leppemärkide edasiandmine lipukestega, käega, mütsiga, relvaga. Optilise side harjutused.
3. Kõlaline side: vilega, häälega, signaalsarvega.

E. Gaasiasjandus.

1. Sõjagaas võitlusabinõuna. Harilikud, tervisele kahjulikud gaasid (suits, ving, sumbunud õhk). Sõjagaasi võrdlus tulirelvaga.
2. Sõjagaasid ja nende omadused. Sõjagaaside liigitus ja gaaside mõju.

G. Algmõisted fortifikatsioonist.

Talvel.

1. Maastiku organiseerimise tähtsusest. Positsioon ja selle elemendid.

Suvel.

2. Vastupanupesa; täisprofiil kaevik ja individuaal laskeaugud.

H. Rivikool.Talvel.

1. Rividrill.
 Üksikõpous relvaga.
 Jao suunamuutmine.
 Jao ümberrivistused.
 Püsside hakitamine.
 K.k. jao koosseis. Numbrite kohused.

Suvel.

2. Üksikvõitleja lahingdrill.
 Asendite muutmine paigal.
 Liikumised edasi, suunahoidmine ja suunamuutmine.
 Peatumine. Hüpe. Roomamine.
 Kaevumine, moondamine. Rünnak.
 Muud liikumised ja tegevused.

I. Laskekool.Talvel.

1. V/p. tundmine.
 Korrata ja täiendada eelmistes klassides läbivõetud ained.
 V/p. padrunid, nende liigid ja tunnusmärgid.
 Padruni osad. Hoolekamme laskemoona eest.
2. Algmõisted lasketeooriast.
 Tabatav ja tabamata ala.
 Ilmastiku mõju laskmisele: tuul, valgustus, temperatuur ja õhutihedus.
3. Vintpüssi käsitlemine.
 Sihtimise harjutused pukkidel, istudes taburetil, põlvelt, lamades ja püsti asenditest kuni 100 m.
 Kolmnurkade vedamine kuni 75 m.
 Laskevõtete ühendatud täitmine kõikides laskeasendites.
 Õige sihtimise ja vinnapästmise harjutused ja nende kontrollimine ortoskoobi ja nõelseadise abil; peegelsihtimine. Laadimise harjutused kiiruse ja puhtuse peale. Sihiku seadmine.
4. Laskmine.
 Laskmine õhu- ja väikekalibrilistest v/p. kuni 25 m. Võtta läbi 3 harjutust.
 Õhupüssidest laskmine on eelkontrolliks iga teise laskeharjutuse täitmise eel väikekalibrilistest ja kv. v/p.

Suvel.

5. Vintpüssi tundmine.
 V/p. koostvõtmine ja kokkupanemine ühes luku lahtivõtmisega harilikuks puhastamiseks; korrata ka osade ülesanne ja nimetus.
6. Mõisted lasketeooriast.
 a) Kuuli lendjoone ja harjumispinna selgitamine tegeliku laskmisega:

- paugu tekkimine;
- hajumise põhjused;
- keskmise tabamispunkti leidmine kuuliaukude lugemisega;
- sihikuline ja mittesihikuline laskekaugus;
- lendjoone kaju selgitamine;
- derivatsioon;
- hajumispiindade võrdlemine mitmesuguste kajuudega.

b) Kuuli läbilöögi jõu demonstreerimine:

- kuuli läbilöögi jõud puust, rauast, võimalikul korral ka terasest, liivaga täidetud kotist või kastist ja kivist;
- distantsi mõju läbilöögi jõule;
- tagasilöögi jõu selgitamine.

7. Vintpüssi käsitlemine.

Laadimise harjutused püsti, istudes taburetil ja põlvelt asenditest. Sihtimise harjutused püsti, istudes, põlvelt ja lamades asenditest kuni 100 m distantsideni.

Kolmnurkade vedamine kuni 100 m.

Laskevõtete ühendatud täitmine kõikidest põhiasenditest.

Õige sihtimise ja vinnapäästmise harjutused ja nende kontrollimine, ortoskoobi ja nõelseadise abil.

Peegelsihtimine.

Sihiku seadmise harjutused.

- Normid:
1. Kolmnurga külg ei tohi suurem olla kui 1/1000 sihtimise distantsist.
 2. Õpilase kolmnurga keskpunkt ei tohi instruktori punktist kaugemal olla kui 1/1000 D.
 3. Nõelseadis - 4 lasku ringis \varnothing mitte üle 5 mm.
 4. Peegelsihtimine - 5 lasust 3 tabamust.

8. Laskmine.

Laskmine õhu- ja väikekalibrilistest v/p. Võtta läbi 4 harjutust lasketabel Nr.1 kohaselt, et välja õpetada kindlaid laskureid lamades käelt ja põlvelt asenditest 25 m distantsil.

Märkus. Õppuste lõpul korraldada püsside puhastamine, kusjuures korrata ühtlasi ka püsside hooldamise reeglid.

K. Lahingõpe.

Talvel.

1. Luure tähtsus ja eesmärgid: maastiku luure, vastase luure. Jalaväe luureorganid: luurpatrull ja piilkond.
Piilkonnad: eelpiilkond, külgiilkonnad. Piilkonna südamik ja piilurid.
2. Piilurite tegevus: liikumine kättenäidatud suunas, antud ülesande täitmiseks, maastiku ja mitmesuguste kohalikkude esemete läbivaatamine piilurite poolt, vastase ülesotsimine mitmesugusel maastikul, piilurite tegevus, siis kui vastane on tähele pandud, vastase jälgimine; piilurite tegevus vastasega ootamata kokkupuutumisel.

Suvel.

3. Side tähtsus lahingutegevusel ja selle teostamine. Optiline ja kõlaline side. Leppemärkide edasiandmine lippudega, käega, mütsiga, relvaga, vilega, häälega. Signaalsüsteem Morse tähestiku abil (lühendatud cood). Teadete edasiandmine suusõnal. Kirjalikkude teadete kokkuseadmine.

4. Piilkonna teenistus. Jagu piilkonnas; piilkonna südami- ja piilurite kokkukõlastatud tegevus vastase luurel. Piilurite ja piilkonna tegevus liikumisel, maastiku läbi-vaatamisel, vastase otsimisel ja järgimisel. Side piilurite eneste vahel ja südamikuga.
5. Mitmesuguste leppemärkide ja signaalvahendite praktiline kasutamine luurel. Suusõnaliste teadete ettekandmine: - oskus lühidalt ja arusaadavalt kirjeldada nähtusi kaitseväe terminoloogiale vastavalt. Kirjalikkude teadete kokkuseadmine ühes kroki ja perspektiivvisandi valmistamisega. Teadete ja korralduste edasitoimetamine mitmesugusel teel.

L. Sisekord.

Talvel.

1. Kaitsevälase kutse, peamised omadused ja üldkohused (§§ 34-67).
2. Ülemad ja käsualused; vanemad ja nooremad (§§ 68-76).
3. Sõdurite üldkohused (§§ 102-109).

Suvel.

4. Kaitseväe kombed. Üldised alused. Sõjaväeline viisakus: kaitsevälaste vastastikune nimetamine, tervitus- ja soovsõnad. Ettekandega esinemine ja enda esitamine (§§ 116-141; 171-175). Teema Nr.4 kätte õpetada praktiliselt.
5. Liikumise kord tänaval (§§ 733-736).

M. Distsipliin.

Talvel.

1. Distsipliin kaitseväes.

Suvel.

2. Distsiplinaarvõimu ja kohtuvõimu vahekord (§§ 1-2).
3. Distsiplinaarkaristused; nende määramine ja ülemate distsiplinaarvõimupiirid (sõdurite kohta maksvad karistused) (§§ 5, 7-8, 10, 17-19, 23-26).

N. Rännak.

Rännak kaitseväes. Rännaku eesmärk. Määrused ja distsipliin rännakul. Rännakvarustus ja selle kandmine (paliturulik, seljapaun ja isiklised tarbeasjad, relvad, gaasimask, kaevurtööriistad ja padrunitaskud).

Rännaku tervishoid: riietumine, jalanõud, toitlustamine ja puhkus. Rännak hariliku ja suure kiirusega. Aastaaegade, päevaste ja öiste rännakute iseäraldused. Rännak taktikaliste ülesannetega.

O. Võistlused.

Võistlusi korraldatakse suvise õppuse viimasel päeval laskeasjanduse- ja spordialal erijuhtnõuete kohaselt.

IV klass.

A. Ettekanded riigikaitsest.

Kodaniku kohused sõjaajal. Mida nõuab sõda igalt kodanikult üldse ja eriti neilt, kes lähevad kaitseväge - lahinguväljale. Moraalsed vapustused ja kehalised raskused lahinguväljal. Kuidas neid võita. Näiteid sõjaajaloost, eriti Vabadussõjast.

B. Gaasiasjandus.

1. Sõjagaaside tarvitamise viisid ja abinõud.
2. Gaasikaitse. Individuaalne ja kollektiivne gaasikaitse. Gaasikaitse torbik, selle ehitus ja tarvitamine.
3. Praktilised harjutused torbiku käsitamiseks. Esimene abiandmine gaasimürgituse vastu.

Märkus. Aine selgituseks kasutada valguspilte ja filmi "Gaasikaitse", väeosa gaasikambreid ja väeosa teisi kaitsevahendeid.

Torbiku käsitamisel saavutada kiirust: ooteasendist kaitseasendisse - 8 sekundit.

D. Aigmõisted fortifikatsioonist.

Suvel.

1. Vaatluspunkt. Jooksukraav. L.jao võitluspesa. K.k.jao võitluspesa. Kerge varjend.

E. Rivikool.

Talvel.

1. Rividrill.
Rühma koosseis; põhivõistlused; ülemate kohad.
Rühma kogunemine joonele ja kolonni.
Üleminekud ühest joonest ja ühest kolonnist teise.
Rühma kolonni ja joone liikumine ja suunamuutmine.

Suvel.

2. Lahingdrill.
 Koondatud kolonni liikumine harilikult ja hüpätena.
 Harvendatud kolonn
 Kolonni rivistatud jao nihkumine paremale, vasakule.
 L.jao paiskumine ahelikku ja trobikonda.
 L.jao laskekohale asumine.

G. Laskekool.Talvel.

1. Relvade tundmine.
 Korrata v/p. materjalosa ja püssi hoolekanne.
 Käsigranaatide materjalosa.
 K.-granaatide liigitus ja lahingomadused.
 K.-granaatide kirjeldused: "Kaigas" k.-granaat ja "Lemon".
 K.-granaatide vedu ja hoidmine. K.-gr. ümberkäimine.
2. Lasketeooria.
 Praktilised harjutused keskmiste tabamispunktide asukoha leidmises ja tabamisvõimaluste väljaarvamises mitmesuguste õppe- ja lahingmärkide pihta kaugustel kuni 300 m. Eelmistes klassides läbivõetud mõistete kordamine.
3. V/p. käsitamine.
 Sihtimise harjutused pukkidel ja liivakottidelt tegelikkudele kaugustele (kuni 400 m, tarvitada ka moondatud lahingmärke). Laskevõtete ühendatud täitmine kõikides asendites (praktilised harjutused puhtuse ja kiiruse saavutamiseks) õige sihtimise ja vinnapäästmise kontrollimise ortoskoobi, nõelseadise ja peegelsihtimise abil.
4. Laskmine.
 Laskmine õhu- ja väikekalibril. v/püssist kuni 50 m distantssini. Võtta läbi 3 harjutust väikekal. v/p. tabel Nr.1 järgi. Õhupüssidest laskmine olgu eelkontrollikuks igale teisele laskeharjutusele.

Suvel.

5. V/p. tundmine.
 Püssiosade koostöö laadimisel, vinnapäästmisel ja tühendamisel.
6. Lasketeooria.
 Mitmesuguste lahingmärkide tabamisvõimaluste väljaarvamine distantssidel kuni 400 m, arvesse võttes ilmastiku mõju (tuul, päike, õhusoojus).
7. Relvade käsitamine.
 Laadimise harjutused kõigis laskeasendites; saavutada puhtust ja kiirust - 6 pidet 1 minuti jooksul. Sihtimise harjutused tegelikkudele kaugustele kõigist laskeasenditest; kolmnurkade vedamine kuni 200 m. Ühendatud laskevõtete täitmise harjutused. Sihiku seadmise harjutused. Laske tiheduse kontrollimine nõelseadise ja ortoskoobi abil. K.-granaatide pildumise harjutused.

- Normid:
1. Nõelseadis - 4 lasku ringis \varnothing 4 mm.
 2. Ortoskoop - 5 lasust 3 pihta.
 3. Kolmnurga küljed mitte üle 1/1000 D.
 4. Sihiku seadmine - 5 sek.

8. Laskmine.

Laskmine õhu-, väikekalibrilistest ja kaitseväe v/püssidest. Võtta läbi 2 harjutust väikekalibr. v/p. dist. kuuni 50 m lasketabel Nr.1 järgi ja 2 harj. kv. v/püssidest.

Keskkooli neljanda õppeaasta lõpuks õpilased peavad niivõrt harjunud olema käsitama väikekalibrilist v/püssi, et rahuldavalt suudavad täita kõiki 50 m laskeharjutusi lasketabel Nr.1 järgi (harj. Nr.Nr.13-16).

Laskeharjutused kv. v/püssidest:

Nr.1 - tiheduslaskmine: D=50 m; laskeasend - istudes laskepingil, toelt; laske 4; märk - 6 cm läbi mõõta must punkt valgel paberil; kõik kuulid 15 cm läbimõõduga ringis.

Nr.2 - tabamisharjutus: D=100 m, lamades toelt, laske 5, märk - õpemarklaud; silmi vähemalt 23; näitamine iga lasu järele.

Märkus. Õppuste lõpul korraldada püsside puhastamine, kusjuures korrata ka püssi hoolekande reeglid.

H. Lahingõpe.

Talvel.

1. Kaitsevõitlus. Kaitsevõitluse tähtsus ja tarvidus. Üksikvõitleja asumine (antud ülesande järgi) laskekohale kaitseesmärgiga: laskekoha valik, pidades silmas oma ülesannet, laskelohu (kaeviku) valmistamine ja selle moondamine maapealse ja õhusu vaatluse eest; peidetud ja moondatud vastase vaatlemine, leidmine ja tabamine tulega; tuletajajärgede hindamine ja paranduste tegemine lähedamaa tulivõitluse kaugustel (kus sõdur peab tulivõitlust iseseisvalt). Laskemoona kohaletoimetamine vastase tule all. Tegevus gaasitorbikus.
2. Pealetung. Pealetungi tähtsus ja tarvidus. Üksikvõitleja ülesanded pealetungil: laskekohale asumine pealetungil, uue asukoha valik endiselt seisukohalt, varjatud ala leidmine, seda mõõda uuele seisukohale liikumine vastavalt olukorrale, rünnaku teostamine, mitmesuguste tõkete vallutamine. Tegevuse iseäraldusi tihedas metsas ja asulates.
3. Sõduri kohused lahingus.

Suvel.

4. Jagu lahingepostina: vastavalt ülesandele kohaleasumine, moondamine, kaevumine ja vahiposti väljapanemine. Vahiposti (tunnimehe ja tema abi) ja lahingeposti tegevus vastase ilmumisel mitmesugusel juhul. Vastupanupositsiooni alarmeerimine.
5. Laskurjagu moodustab võitlusjärgus asuva vastupanupesa: positsioonile asumine vastavalt ülesandele, moondamine, kaevumine, eelmaastiku läbi vaatamine ja kauguste määramine tähtsamate esemeteni. Jao tulivõitlus vastase ilmumisel.
6. Laskurjao pealetun: lähenemine, kallaletung, rivistused ja maastiku kasutamine edasitungil. Tulivõitlus ja rünnak.

*T. Järv
Korona Har
Dunetz
Koolston
Lowena
Bron
Cyclops
Fländers
Brisbane
Emerald
Miscant
Hinkelberg
Taru
Cricket
Sheep-hire*

I. Vahiteenistus.Talvel.

1. Vahiteenistuse mõiste, eesmärk ja tähtsus. Valveesemete ja valve liigid (G.M. §§ 38-55).
2. Garnisoni mõiste. Garnisoni ülem ja komandant; nende võimupiirid üldjoontes (§§ 1-37).
3. Vahiteenistuse vorm, rakmed, relvastus ja laskemoon (§§ 70, 73-75).
4. Tunnimehe üld- ja erikohused (§§ 215-234, 259).

Suvel.

5. Sisekord vahtkonnas. Sisselaskmine vahtkonna ruumi (§§ 131-140).
6. Relva tarvitamine vahiteenistuses (§§ 265-272).

K. Sisekord.Talvel.

1. Päevakord. Üldised alused. Hommikune ülevaatus. Vabaaja kasutamine, õhtune loendus ja eha (§§ 587-589, 592, 604-606, 608). Alarm (§ 612).

Suvel.

2. Toimkonnad. Teenistustoimkonna tähtsus ja üldised ülesanded. Teenistustoimkonda minejate ettevalmistamine, toimkondlaste üldkohused ja relvastus (§§ 480-491).
3. Kompanii korrapidaja ja tema abi; nende kohused - praktiliselt (§§ 550-568).

L. Distsipliin.Talvel.

1. Garnisoniülemate ja linnakomandantide võimupiirid üldjoontes (§ 44).
2. Komandeeritute ja haigete karistamine (§ 45).

Suvel.

3. Karistatute liik (§§ 83-88 Vene Üst.).
4. Kaebused (§§ 58-67, 69-73).

M. Tutvumine väeliikidega.

1. Tutvumine jalaväega: jalaväe relvad, varustus, kasarmu sisseseade ja kasarmu kord.
2. Tutvumine suurtükiväega: relvad, laskemoon, numbrite tegevus laskmise juures; suurtüki lahingkõlbmatuks muutmine.

N. Võistlused.

Võistlusi korraldatakse suvise õppuse lõpupäeval laskeasjanduse- ja spordialal erijuhtnõõride kohaselt.

V klass.

A. Algmõisted fortifikatsioonist.Suvel.

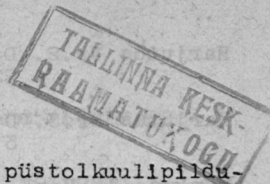
1. Tõkked: looduslikud tõkked ja nende kasutamine. Kunstlikud tõkked, nende valmistamine. Tankide vastased tõkked.
2. Lihtsad ülekäigud.
3. Pioneertõõriistad ja vahendid.

B. Rivikool.Talvel.

1. Rividrill.
Rühma ümberrivistused. Korrata eelmistes klassides läbi võetud jao- ja rühmaõppus.

Suvel.

2. Rividrill.
Kompanii koosseis, rivistused ja ülemate kohad.
3. Lahingdrill.
K.k. jao paiskumine ahelikku ja trobikonda. Laskekohale asumine. Laskurjao ja k.k. jao tulivõitlus, kaevumine ja rünak. Korrata ka eelmises klassis läbimindud jao lahingdrill.

D. Laskekool.Talvel.

1. Relva tundmine.
Tutvunemine k.k. "Madsen'iga" või 9 mm püstolkuullpilduga. Üldine kirjeldus: üksikud tähtsamad osad ja nende ülesanne. K.k. lahingomadused.
2. Mõisted lasketooriast.
Harjutused keskmise tabamispunkti leidmises ja tabamisvõimaluste väljaarvamises lahing- ja õppemärkide pihta tegelikkudel kaugustel.
3. Relva käsitlemine.
Laskevõtete ühendatud täitmine kõigist laskeasenditest, pannes rõhku võtete puhtusele, kiirusele ja sihtimise täpsusele.
4. Laskmine.
Laskmine õhupüssidest.
Laskmised v.kaliibrilistest v/p. kuni 75 m distantssini lasketabel Nr.1 järgi; võtta läbi 3 harjutust.

Suvel.

5. Relva tundmine.
Käsigranaatide materjalosa kordamine.
6. Lasketooria.
Mitmesuguste märkide tabamisvõimaluste väljaarvamine distantssidel kuni 400 m, arvesse võttes ilmastiku mõju (tuul, valgustus, õhutihedus).
7. Relvade käsitlemine.
V/p. laadimise, palgepanemise, sihtimise, vinnapäästmise ja kaitsevinna panemise harjutused kõigis laskeasendites. Sihtimise ja vinnapäästmise kontrollimine nõelseadise ja ortoskoobi abil.
Sihtimist harjutada märkide pihta tegelikkudel kaugustel, juhtides õpilaste tähelepanu õige sihiku tarvitamisele. Erilist rõhku panna ühendatud laskevõtete täitmisele püsti ja põlvelt asenditest.
Käsigranaatide pildumise harjutused.

Märkus. Käsigranaatide pildumise harjutustes saavutada märgi tabamist ja kaugust.

Normid. 25-30 m rahuldav; 31 m ja enam - hea.

8. Laskmine.
Laskmine väikekaliibrilistest v/p., kaitseväge v/p. ja õhupüssidest.
Väikekaliibrilistest v/p. võtta läbi 2 harjutust lasketabel Nr.1 järgi.
Laskmises väikekaliibrilistest v/p. koollasta lõpul õpilased peavad olema niivõrt arenenud, et rahuldavalt suudaksid täita kõiki 75 m harjutusi lasketabel Nr.1 järgi (harj. Nr.Nr.17-20). Laskmises rohkem arenenud õpilastega võtta läbi harjutusi 100 m distantssil.

Kaitseväge v/p. võtta läbi alljärgnevad 3 harjutust:

Harjutus Nr.1. D=100 m, lamades käelt 2 lasku, põlvelt 2 lasku ja püsti 2 lasku, märk - õppemärklaud.
Kõik kuulid märki ja igast asendist vähemalt üks kuul ä 5 silma.

Harjutus Nr.2. D=150 m, lamades toelt, 5 lasku, õpoemärklaud, 23 silma.

Harjutus Nr.3. D=150 m, lamades käelt, 5 lasku, kolmandik kaju, 3 tabavust.

Märkus: 1. Harj. Nr.2 ja 3 täidetakse ühel päeval ja sama püssiga.

2. Laskmine õhupüssidest olgu eelkontrolliks teistele laskmistele.

E. Lahingõpe.

Talvel.

1. Laskurjagu välijahtkonnas (valveteenistus puhkusel või kaitsel): valveteenistuse tähtsus ja eesmärk, jao asetus, vahiposti kohaleasumine vastavalt ülesandele, tunnimehe ja abi kohused ja tegevus vastase ilmumisel. Välijahtkonna tegevus vastase pealetungil.
2. K.k. jagu lähenemisel: liikumine antud suunas, vaatlus ja enese julgestamine, maastiku kasutamine ja rivistused, kiire edasijõudmine vähese jõukulu ja kaotustega, leppemärkide kasutamine jao juhtimiseks.

Suvel.

3. K.k. jagu moodustab võitlusjärgus asuva vastupanupesaga: positsioonile asumine vastavalt ülesandele, jao võitluspesa (kaeviku) valmistamine ja moondamine, eelmaastiku tundmaõppimine, kauguste määramine tähtsamate esemeteni, tule pea- ja kõrvalülesannete selgitamine. Jao tulevõitlus vastase ilmumisel. Laskemoona juurdetoimetamine vastase tule all. Tegevus gaasitorbikutes.
4. K.k. jagu kallaletungil ja rünnakul: tulivõitlus kallaletungil kindla tuleülesande kohaselt, kõrval tuleülesannete täitmine, laskeseisukohtade vahetamine edasitungil, tegev- ja tagavara toimkonna tegevus, jao tegevus rünnakul, rünnaku toetamine tulega ja löögiga, rünnaku edu kindlustamine.
5. K.k. jao taandumine julgestuspositsioonilt vastupanupositsioonile: ettevalmistuse tööd taandumise korraks, tulevõitlusest loobumine vastase ülekaalu tõttu ja tagasitõmbumine koondumiseks, jao tagaisliikumine varem kindlaksmääratud suunas, mõisted taandumise toetamisest suurtüki- ja r.klp. tulega, uuele seisukohale asumine vastupanupositsioonil.

G. Vahiteenistus.

Talvel.

1. Toimkonna vaatus ja vahtkondade vahetus (§§ 94-120).
2. Tunnimeeste paigutus ja vahetus (§§ 121-130).
3. Valvkonnad ja valvurid. Vahtkonna käskjalg; saatetunnimees; saatevalvur (§§ 235-248, 454-457).

Suvel.

4. Vahtkondade alluvus ja revideerimise kord (§§ 80-88, 90-92).
5. Tervitamine ja auavaldused (§§ 275-277, 281-290).

Märkus. Teemad võtta läbi üldjoontes. Õpusi korraldada näitlikult ja tegelikult, ülesannete täitmise kätteharrjutamisega.

H. Sisekord.Talvel.

1. Kaitsevõtteenistusse astumise kord: sunduslik ja vabatahtlik. Vabatahtlikute väeosa valik.
2. Arstline ülevaatus ja arstiabi (§§ 695-703).

Suvel.

3. Väljalubamine kasarmu piirkonnast (§§ 737-748).
4. Omavoliline lahkumine (§§ 761-763).
5. Puhkus (§§ 752-757).

I. Distsipliin.Talvel.

1. Ülema ja vanema haavamine sõna ja teoga (S.N.S. §§ 96-98, 100-103).
2. Käsu mittetäitmine ja vastuhakkamine (S.N.S. §§ 104-108, 110, 112).
3. Vahtkonna teenistuskohuste täitmisel viibivate isikute haavamine sõna ja teoga (S.N.S. §§ 113-116, 120-123).
4. Jooksus olek; omavoliline lahkumine ja tähtajaks teenistusse mitteilmumine (S.N.S. §§ 124-131, 133-134, 136-137).

Suvel.

5. Vahiteenistuse ja korrapidamise määruste rikkumine (S.N.S. §§ 153-161).
6. Riigivaranduste raiskamine ja rikkumine (S.N.S. §§ 162-165).

K. Tutvunemine väelikega.

Tutvunemine lennuväega: lennuväe ülesanded, lennukite liigitus, relvastus, lendur ja lendurvaatleja.
Tutvunemine soomusvägedega: soomusrongid, soomusautod, tankid. Nende ülesanded, relvastus ja omadused.
Tutvunemine pioneerosadega.

L. Võistlused.

Võistlused korraldatakse suvise õppuse lõpupäeval laskeasjanduse- ja spordialal erijuhtnõuete kohaselt.

Riigikaitsealise ettevalmistuse õppekava

kutsekoolides.

3-aastane kursus.

II. Ajaarvestus.

1. Õppetunde talvel d 1 tund nädalas	35 tundi
2. "- suvel 8 päeva d 5-6 tundi	45 "-
K o k k u : 80 tundi.	
3. Kokku kolme õppeaasta jooksul (1 aasta 35 t. ja 2 aastat d 80 t.)	<u>195 tundi.</u>

Õppeaja jaotus õppeainetele.

1. Sissejuhatav kursus	8 tundi
2. Algmõisted sv.topograafiast	8 "
3. Ettekanded riigikaitsest	6 "
4. Sõjatehnilised abinõud	4 "
5. Gaasiasjandus	4 "
6. Rivikool	22 "
7. Laskekool	62 "
8. Lahingõpe	42 "
9. Vahiteenistus	5 "
10. Sisekord	5 "
11. Distsipliin	4 "
12. Tutvunemine väeliikidega	8 "
13. Võitlused	10 "
14. Instruktori käsutuses	7 "

K o k k u : 195 tundi.

Tundide arv klassides talvel ja suvel.

Järj. nr.	Ainete nimetus.	I kl.	II kl.	III kl.	Kokku.
		Talvel	Talvel Suvel	Talvel Suvel	
1.	Sissejuhatav kursus	8			8/
2.	Algmõisted sv.topograafiast	4	4/		8/
3.	Ettekanded riigikaitsest ..		2/	4/	6/
4.	Sõjatehnilised abinõud		4/		4/
5.	Gaasiasjandus			4/	4/
6.	Rivikool	6	4/4	4/4	14/8
7.	Laskekool	10	11/14	13/14	34/28
8.	Lahingõpe	6	4/12	8/12	18/24
9.	Vahiteenistus			1/4	1/4
10.	Sisekord		3/2		3/2
11.	Distsipliin		2/2		2/2
12.	Tutvunemine väeliikidega ..		/4	/4	/8
13.	Võitlused		/5	/5	/10
14.	Instruktori käsutuses	1	1/2	1/2	3/4
K o k k u :		35	35/45	35/45	105/90

III. Õppekava.

I klass.

A. Sissejuhatav kursus.

1. Koolinoorsoo riigikaitse eettevalmistuse tarvidusest ja tähtsusest Eestis.
2. Isikliku kodu ja isikliku julgeoleku mõiste selgitamine. Vajadus kaitsta oma kodu ja julgeolekut kõigi abinõudega - tarbekorral relvaga. Kelle vastu peame end kaitsema - vaenluse mõiste.
3. Rahva kodu (kodumaa - isamaa) mõiste. Miks rahvas armastab oma kodumaad. Vaenlus ja sõjad.
4. Rahvaste võitlused ajaloolises perspektiivis oma olemasolu eest. Eesti rahva võitlused minevikus (eriti rõhutada võitlust 13.sajandil).
5. Vabadussõda: noorte osavõtt Vabadussõjast.
Kokkuvõtte: vajadus kaitsta oma kodumaad kõigi abinõudega tarbekorral relvaga.
6. Võitlus. Võitlusemõiste selgitamine mängude abil: pealetungimine ja kaitsmine.
Pealetungist selgitada: luuramine, hiilimine ja nägematu lähenemine, moondamine, kiire hoop sinna kust kaitsja seda ei oodanud.
Kaitsest selgitada: maastiku kasutamine, varjumine, varitsemine, kaitse kõvendamine ehitustega (kindlustamine) ja vastulöökk.
7. Võitlusvahendid: mitmesugused käepärast olevad võitlusvahendid; võitlusvahendite lühikene ajalooline areng. Tera- relvad. Püssirohi ja tulirelvad. Sõjagaasid.
8. Koostöö tähtsus võitluses. Edu lahingus - võit, kui kõigi väelike tiheda koostöö tulemus. Kuidas saavutada koostööd. Juht ja alluvad. Juhi käsk ja selle täitmine.
Sidepidamine ja selle tähtsus. Käskjalg ja signaalisatsioon.
9. Moraalsed omadused võitluses.

Märkus. Teemat "Noorte osavõtt Vabadussõjast" illustreerida lahingnäidetega, millest noored osa võtsid ja filmi "Noored kotkad" demonstreerimisega. Võitluse mõistet selgitavaid teemasid illustreerida filmi "Jao lahingtegevus pealetungil" demonstreerimisega.

B. Algmõisted sõjaväe topograafiast.

1. Maastiku tundmaõppimine kohal: maapinna reljeef, looduslikud ja kunstlikud esemed maastikul; nende mõju üldine hinne sõjategevuse seisukohalt.
2. Ilmakaared ja nende kindlaksmääramine. Orienteerumine maastikul.
3. Maastiku graafiline kujutamine: plaan ja kaart; nende tähtsus. Mõõtkava (masstaap); selle valmistamine ja praktiline kasutamine. Horisontaalid.

4. Topograafilised tingmärgid looduslike kude ja kunstlike kude esemete ülestähendamiseks paberile. Praktilised harjutused.

D. Rivikool.

1. Üldmõisted. Rivikooli tähtsus kodukaitsja ettevalmistamisel. Juhtimise viisid ja abinõud. Mõisted rividest. Üldmõisted jaost ja rühmast.
2. Üksikõppus relvata.
Põrded paigal.
Tervitamine paigal ja liikumisel, rivis ja väljaspool rivi
Samm ja peatumine.
Põrded liikumisel.
Jooks ja kiirjooks.

E. Laskekool.

1. Väikekalibriline- ja kv.vintpüss (vene 3" või inglise).
Tutvumine vintpüssiga: vintpüsi nimetus, tunnused, tähtsamad osad ja nende ülesanne; osaline koostvõtmine ja kokkupanemine (harilikuks puhastamiseks). Vintpüsi puhastamine ja hoolekanne ning selle tähtsus. Kuidas järele vaadata, et v/p. korralikult töötaks. Tutvumine väikekalibrilise v/p. ja õhupüssiga ning nende laskemoonaga.
2. Algmõisted lasketooriast.
Kuidas sünnib pauk. Kuuli lendjoon. Tabatav ja tabamata ala. Sihtimine ja sihtimise elemendid.
3. Vintpüsi käsitamine.
Sihtimise mõiste selgitamine. Õige sihtjoone võtmine. Vead sihtjoone võtmise juures. Silma kinnihoidmise praktilised harjutused. Sihtimise harjutused pukkidel lähedatele kaugustele (10-25 m). Laskealgõppus istudes taburetil, pukil ja lamades asenditest.
4. Laskmine.
Laskeharjutused õhu- ja väikekalibrilistest v/p. 10-15 m peale. Võtta läbi vähemalt 2 harjutust lasketabel Nr.1 järgi.
Laskeharjutuste ajal tutvustada õpilasi v.kal.v/p. ja õhupüsi kuuli läbilöögi jõuga, laskeulatusega ja hajumusega.

G. Lahingõpe.

1. Orienteerumine maastikul kompassi abil ja ilma selleta. Liikumine kaardi, kompassi ja orientiiresemete järgi.
2. Maastiku vaatlemine ja kirjeldamine määratud vaatlussektoris, asudes kohal: maapinna reljeef, looduslikud ja kunstlikud esemed. Vaadeldud sektori kirjeldamine peast.
3. Maastiku hindamine sõjalisest seisukohast: reljeef, looduslikud ja kunstlikud esemed. Kauguste hindamine esemedeni ja märkideni kuni 300 m.

4. Maastiku vaatlemine, kirjeldamine ja hindamine liikumisel ühest vaatluskohast teise. Lähikäidud tee kirjeldamine peast.

II klass.

A. Algmõisted sõjaväe topograafiast.

1. Plaani ja kaardi lugemine ja orienteerimine. Kaartide ja plaanide suurendamine ja vähendamine.
2. Lihtsate krokiide valmistamine (lihtsamad töö võtted).
3. Perspektiivvisand; selle tähtsus. Praktilised harjutused perspektiivvisandi valmistamiseks maastikul.

E. Ettekanded riigikaitsest.

1. Kodaniku kohused riigikaitse teostamise ajal rahuajal. Põhiseadusliku korra ja maksvate seaduste ja määruste austamine ning nende täppis täitmine. Pea armsaks oma rahvast ja kodumaad.
2. Missuguste kallaletungide vastu peame olema valmis riigi kaitsmisel. 1. detsembri sündmused.

D. Sõjatehnilised abinõud.

1. Soomusväed:
 - soomusauto; soomusauto tehnilised omadused olenevalt tema ehitusest ja relvastusest; soomusauto nõrgad ja tugevad küljed lahingus; soomusautode lahingülesanded;
 - do- tank;
 - do- soomusrong.

Märkus. Ettekanded illustreerida näidetega soomusrongide, soomusautode ja tankide tegevuse kohta Vabadus- ja Maailmasõjast. Valguspildid.

2. Side. Elektrilised sideabinõud: telefon, telegraaf, raadio; nende tähtsus sõjas. Optiline side: leppemärkide edasiandmine lipukestega, mitsiga, relvaga. Kõlaline side: vilega, häälega, signaalsarvega.

E. Rivikool.

Talvel.

1. Rividrill.
 - Üksikõppus relvaga.
 - Laskurjao koosseis ja rivistused.
 - Jao kogunemine joonele ja kolonni.
 - Erandilised kogumisvormid.
 - Seisang, pöörded ja liikumised jaos.
 - Jao tervitamine paigal ja liikumisel.

Suvel.

2. Üksikvõitleja lahingdrill.
Asendite muutmine paigal. Liikumised edasi, suunahoidmine ja suunamuutmine. Peatumine. Hüpe. Roomamine. Kaevumine. Moondamine. Rünnak.
Muud liikumised ja tegevused.

G. Laskekool.Talvel.

1. Vintpüssi tundmine.
Vintpüssi materjalosa kordamine ja teadmiste täiendamine. V/p. puhastamine ja hoolekanne - teadmiste ja oskuste süvendamine. Laskmisest tekkinud gaaside kahjulik mõju vintrauale ja abinõud selle kõrvaldamiseks. Hooldamine reeglid rännakul ja erakorterites asumisel.
V/p. padrunid, nende liigid ja tunnusmärgid. Padruni osad. Hoolekanne laskemoona eest.
2. Algmõisted lasketeooriast.
Hajumus ja selle põhjused. Hajumispinna elementide kindlaksmääramine väikese arvu laskudega.
3. Vintpüssi käsitlemine.
Sihtimise harjutused pukkidel, liivakottidelt, istudes taburetil ja lamades kuni 50 m distantideni.
Kolmnurkade vedamine, peegelsihtimine.
Laskevõtete täitmine istudes taburetil, laskepukil, lamades ja põlvelt asenditest.
Õige sihtimise ja vinnapäästmise harjutused ja nende kontrollimine ortoskoobi ja nõelseadise abil.
Püssi laadimise ja tühjendamise harjutusi.
Kaitsevinna panek. Sihikuseadmine.
4. Laskmine.
Laskeharjutused õhu- ja väikekalibriolistest v/p distantidel kuni 15 m; võtta läbi vähemalt 3 harjutust lasketabel Nr. 1 järgi.

Suvel.

5. V/p. tundmine.
V/p. koostvõtmine ja kokkupanemine ühes luku lahtivõtmisega harilikuks puhastamiseks; korrata osade nimetused ja ülesanne.
6. Mõisted lasketeooriast.
- a) Kuuli lendjoone ja hajumispinna selgitamine (soovitatav tegeliku laskmisega läbi viia):
- paugu tekkimine;
 - hajumise põhjused;
 - keskmise tabamispunkti leidmine kuuliaukude lugemisega;
 - sihikuline ja mittesihikuline laskekaugus;
 - kuuli lendjoone kaju selgitamine;
 - derivatsioon;
 - hajumispindade võrdlemine mitmesuguste kujudega.

b) Kuuli läbilöögi jõu demonstreerimine:

- kuuli läbilöögi jõud puust, rauast, võimalikul korral ka terasest, liivaga täidetud kotist või kastist ja kivist;
- distantsi mõju läbilöögi jõule;
- tagasilöögi jõu selgitamine.

7. V/p. käsitlemine.

Laadimise harjutused istudes taburetil, põlvelt ja püsti asenditest. Püsti palgepanemise ja sihtimise harjutused istudes, põlvelt, lamades ja püsti asenditest kuni 100 m distantsideni. Kolmnurkade vedamine kuni 50 m distantsideni. Õige sihtimise ja vinnapäästmise harjutused ja nende kontrollimine nõelseadise ja ortoskoobi abil. Peegelsihtimine.

Normid: 1. Ükski kolmnurga külge ei tohi suurem olla kui 1/1000 sihtimise distantsist.

2. Õpilase kolmnurga keskpunkt ei tohi instruktoriga punktist kaugemal olla kui 1/1000 D.

3. Nõelseadisega laskmisel - 4 lasku ringis \emptyset mitte üle 5 mm.

8. Laskmine.

Laskmine õhu- ja väikekaliibrilistest v/p. distantsidel kuni 25 m, võtta läbi 4 harjutust lasketabel Nr.1 järgi.

Märkus. Laskeasjanduse tundides käsitleda küsimusi Sisemäärustikust, õppuste vahelduseks.

H. Lahingõpe.Talvel.

1. Vaenlase vaatlemine. Oskus kiiresti leida mitmesuguseid märke mitmesugustel kaugustel. Mitmesuguste märkide nähtavus mitmesugusel tagapõhjal, moondatult ja moondamata.
2. Vaatluspunkt. Vaatluspost. Kuuldepost. Vaatleja kohused maastiku ja vaenlase vaatlemisel. Oskus märke kätte näidata. Kauguste hindamine märkideni ja esemeteni kuni 500 m.

Suvel.

3. Üksikvõitleja asukoht: tema valik, moondamine vastase maapealse ja õhust vaatlemise eest. Maastiku kasutamine varjumiseks vastase vaatluse ja tule eest paigal ja liikumisel. Vaadeldavad ja varjatud alad - lähised. Liikumiseviisid ja nende paremused varjumise mõttes: hiilimine, hüpped, roomamine.
4. Luure tähtsus ja eesmärgid: maastiku luure, vastase luure. Jalaväe luureorganid: luurpatrull ja piilkond. Piilkonna ja piilurite tegevus: liikumine kättenäidatud suunas antud ülesande täitmiseks; maastiku ja mitmesuguste esemete läbi vaatamine; vastase ülesotsimine; piilurite tegevus siis, kui vastane on aegsasti tähele pandud - vastase jälgimine, piilurite tegevus vastasega ootamata kokkupuutumisel.

5. Kaitsevõitlus. Kaitsevõitluse tähtsus ja tarvidus. Üksikvõitleja ülesanded kaittsel. Üksikvõitleja asumine laskekohale kaitseesmärgiga: lasekoha valik, laskelohu (kaeviku) valmistamine ja selle moondamine maapealse ja õhust vaatluse eest, peidetud ja moondatud vastase vaatlemine, leidmine ja tulistamine.
6. Pealetung. Pealetungi tähtsus ja tarvidus. Üksikvõitleja ülesanded pealetungil: laskekohale asumine, uue asukoha valik endisest kohast, varjatud ala leidmine ja seda mõõda uuele seisukohale liikumine vastavalt olukorrale, rünnaku teostamine ja tõkete vallutamine. Tegevuse iseäraldusi tihedas metsas ja asulates.

I. Sisekord.

Talvel.

1. Kaitseväelase kutse ja peamised omadused.
2. Kaitseväelase üldkohused.
3. Ülemad ja käsualused; vanemad ja nooremad.
4. Sõjaväeline viisakus.
5. Kaitseväelaste vastastikune nimetamine ja soovõnad ning vastused neile.
6. Päevakord. Hommikune ülevaatus ja vaba aja kasutamine.

Suvel.

7. Toimkonnad. Toimkonna tähtsus ja ülesanded. Toimkondaminejate ettevalmistamine, nende kohused ja relvastus.
8. Ettekannetega esinemine ja enda esitamine.
9. Kompanii korrapidaja kohused.
10. Arstline ülevaatus ja arstiabi.

Märkus. Sisekorra küsimusi suvel käsitleda praktiliselt rivi ja laskeasjanduse tundidel õppuse vahelduseks.

K. Distsipliin.

Talvel.

1. Kindla distsipliini vajadus eraelus ja kaitseväes. Milles väljendub distsipliin eraelus ja kaitseväes ja kuidas seda saavutatakse.
2. Distsiplinaar- ja kohtuvõimu vahekorrad.
3. Distsiplinaarkaristused, nende määramine ja ülemate dist. võimupiirid (sõdurite kohta maksivad karistused).
4. Komandeeritute ja haigete karistamine.

Suvel.

5. Kaebused.
6. Käsu mittetäitmine ja vastuhakkamine.
7. Omavoliline lahkumine ja tähtajaks teenistusse mitteilmumine.
8. Vahiteenistuse ja korrapidamise määruste rikkumine.

Märkus. Küsimused võtta läbi rivi ja laskeasjanduse tundidel õppuse vahelduseks.

L. Tutvunemine väeliikidega.

1. Tutvunemine jalaväega: jalaväe relvad, varustus; kasarmu sisseseade ja kasarmukord.
2. Tutvunemine suurtükiväega: relvad, laskemoon, numbrite tegevus laskmise juures; suurtüki lahingkölbmatuks muutmine.

M. Võistlused.

Suvised sõjalise õppuse lõpupäeval korraldada võistlused laskeasjanduse ja spordi alal erijuhtnõuade kohaselt.

III klass.

A. Ettekanded riigikaitsest.

1. Meie sõbrad: Eesti-Läti kaksikliit, teised naabrid, Rahvasteliit ja sõbralikud suurriigid.
2. Kodaniku kohused sõjaajal. Mida nõuab sõda igalt kodanikult üldse ja eriti neilt, kes lähevad kaitseväge - lahinguväljale. Moraalsed vapustused ja kehalised raskused lahinguväljal. Kuidas neid võita. Näited sõjaajalooist.
3. Kaitseväge tähtsus riigikaitse seisukohalt. Kaitseväge organisatsiooni põhijooned rahuajal. Kaitseväge vanemad juhid.
4. Kaitseliit, selle tähtsus ja ülesanded riigikaitse teostamisel. Kaitseliidu organisatsioon ja vanemad juhid.

G. Gaasiasjandus.

1. Sõjagaas võitlusabinõuna. Harilikud, tervisele kahjulikud gaasid (suuts, ving, sumbunud õhk). Sõjagaasi võrdlus tulirelvaga. Sõjagaaside liigid ja nende omadused. Sõjagaaside tarvitamise viisid.

2. Gaasikaitse: individuaalne ja kollektiivne gaasikaitse. Gaasikaitse torbik, selle ehitus ja käsitamine.

Märkus. Aine selgitamiseks kasutada valguspilte ja filmi "Gaasikaitse", väeosa gaasikaitse kambreid ja teisi kaitsevahendeid.

D. Rivikool.

Talvel.

1. Rividrill.
Korrata II klassis läbimindud jaoõppus.
Jao suunamuutmine.
Jao ümberrivistused.
Püside hakitamine.
K.k. jao koosseis, numbrite kohused.
Rühma õppus: koosseis, rivistused ja kogenemised.

Suvel.

2. Jao lahingdrill.
Koondatud kolonni liikumine harilikult ja hüpetena.
Harvendatud kolonn.
Kolonni rivistatud jao nihkumine paremale, vasakule.
L. jao paiskumine ahelikku ja trobikonda.
L. jao laskekohale asumine.
K.k. jao paiskumine ahelikku ja trobikonda ning laskekohale asumine.

E. Laskekool.

Talvel.

1. Relvade tundmine.
Korrata ja täiendada eelmistes klassides läbi võetud püside materjalosa ja hoolekanne.
Käsigranaadid; nende liigitus ja lahingomadused.
Käsigranaatide kirjeldus. Käsigranaatidega ümberkäimine: vedu, hoidmine jne.
2. Algmõisted lasketooriast.
Ilmastiku mõju laskmisele: tuul, valgustus, temperatuur ja õhutihedus.
Praktilised harjutused keskmise tabamispunkti asukoha leidmiseks.
3. V/p. käsitamine.
Sihtimise harjutused pukkidel istudes taburetil põlvelt, lamades ja püsti asenditest tegelikkudele kaugustele. Kolmnurkade vedamine kuni 100 m. Laskevõtete ühendatud täitmine kõikides laskeasendites. Õige sihtimine ja vinnapäästmise harjutuste kontrollimine ortoskoobi ja nõelseadise abil; peegelsihtimine. Laadimise harjutused puhtuse ja kiiruse peale. Sihikuseadmine.
4. Laskmine.
Laskeharjutused õhu- ja väikekalibrilistest v/p. kuni 50 m. Võtta läbi 3 harjutust lasketabel Nr.1 järgi.

Märkus. Õhupüssidest laskmine olgu eelkontrolliks igale teisele laskeharjutusele.

Suvel.

5. Relvade tundmine.
Püssi osade koostöö laadimisel, vintapäästmisel ja tühjendamisel. Korrata käsigranaadi materjalosa.
6. Lasketeooria.
Mitmesuguste lahingmärkide tabamisvõimaluste väljaarvamine distantsidel kuni 400 m. arvesse võttes ilmastiku mõju (tuul, valgustus, õhutihedus).
7. Relvade käsitamine.
Laadimise harjutused kõigis laskeasendites (saavutada puhtust ja kiirust - 6 pidet 1 min. jooksul).
Sihtimise harjutused tegelikkudele kaugustele kõigist laskeasenditest.
Kolmnurkade vedamine kuni 200 m.
Ühendatud laskevõtete täitmine kõigist asenditest.
Lasketiheduse kontrolimine nõelseadise ja ortoskoobi abil. Peegelsihtimine. Sihikuseadmine.
K.-granaatide pildumise praktilised harjutused.

Normid: 1. Nõelseadis püsti - 4 lasku ringis \varnothing mitte üle 5 mm,
istudes - 4 lasku ringis \varnothing mitte üle 4 mm,
lamades - 4 lasku ringis \varnothing mitte üle 3 mm.

2. Ortoskoop - 5 lasust 3 pihta.

3. Kolmurgaküljed mitte üle 1/1000 D.

4. Sihikuseadmine - 5 sek.

8. Laskmine.
Laskmine õhu-, väikekalibrilistest ja kv. v/püssidest. Võtta läbi 3 harj. väikekalibr. v/p. distantsidel kuni 50 m lasketabel Nr.1 järgi ja 2 harj. kv. v/püssidest.
Harjutus Nr.1 - tiheduslaskmine, D=50 m, istudes laskepingil, toelit; laske 4; märk 6 sm läbimõõta must punkt valgel paberil; kõik kuulid 15 sm läbimõõduga ringis.
Harjutus Nr.2 - tabamisharjutus. D=100 m, lamades toelit, laske 5, märk - õppemärklaud; silmi vähemalt 23; näitamine iga lasu järele.

G. Lahingõpe.

Talvel.

1. Laskurjagu moodustab võitlusjärgus asuva vastupanupesa: positsioonile asumine vastavalt ülesandele, moondamine, kaevumine, eelmaastiku läbivaatamine ja kauguste määramine (mõõtmine) tähtsamate esemeteni. Jao tulivõitlus vastase ilmumisel.
2. Laskurjagu välivahtkonnas (valveteenistus puhkusel või kaitsel): vahiteenistuse tähtsus ja eesmärk; jao asetus, vahiposti kohaleasumine vastavalt ülesandele; tunnimehe ja abi kohused ja tegevus vaenlase ilmumisel. Välivahtkonna tegevus vastase pealetungil.
3. Sõduri kohused lahingus.

Märkus. Selle teema läbivõtmiseks eritunde ei määrata. Kohuste tundmist lahingus süvendada noortele kõigil taktikalistel tundidel.

Suvel.

4. Jagu piilkonnas; piilkonna südamik ja piilurite kooskõlastatud tegevus luurel. Piilkonna tegevus liikumisel, maastiku läbivaatamisel, vaenlase otsimisel ja jälgimisel. Side piilurite eneste vahel ja südamikuga.
Suusõnaliste teadete ettekandmine: oskus lühidalt ja arusaadavalt kirjeldada nähtusi kv.terminoloogiale vastavalt. Kirjalikkude teadete kokkuseadmine ühes kroki ja perspektiivisandi valmistamisega. Teadete ja korralduste edasitoimetamine mitmesugusel teel.
5. Laskurjao pealetung: lähenemine, kallaletung, rivistused ja maastiku kasutamine edasitungil; tulivõitlus ja rünnak.
6. Jagu lahingepostina: vastavalt ülesandele kohaleasumine, moondamine, kaevumine ja vahiposti väljapanemine. Vahiposti (tunnimehe ja tema abi) ja lahingeposti tegevus vastase ilmumisel mitmesugusel juhul. Vastupanupostisiooni alarmeerimine.

H. Vahiteenistus.

Talvel.

1. Vahiteenistuse mõiste, eesmärk ja tähtsus.
2. Garnisoni mõiste.
3. Valveesemete liigid.

Suvel.

4. Tunnimehe üldkohused ja erikohused.
5. Relva tarvitamise õigus.
6. Tunnimeeste paigutus, vahetus ja tervitamine.
7. Kelle käske täidab tunnimees.
8. Toimkonna vaatus.

Märkus. Küsimusi käsitleda laskeasjanduse ja rivi tundidel vahepaladena.

I. Tutvunemine väeliikidega.

1. Tutvunemine lennuväega. Lennuväe ülesanded, lennukite liigitus, relvastus, lendur ja lendurvaatleja.
2. Tutvunemine soomusvägedega: soomusrongid, soomusautod, tankid. Nende ülesanded, relvastus ja omadused.
3. Tutvunemine pioneerosadega.

L. Võistlused.

Võistlused korraldatakse suvise õppuse lõpupäeval laskeasjanduse- ja spordialal erijuhtnõuade kohaselt.

Riigikaitse ettevalmistuse õppekava

kutsekoolides.

2-aastane kursus.

II. Ajaarvestus.

1. Õppeaja kestvus - 15.X kuni 20.IV - 25 nädalat
 à 2 tundi 50 tundi

3 tervet õppepäeva kas koolitöö alul või lõul
 à 6 tundi 18 "

K o k k u : 68 tundi.

Kokku kahe aasta lookul 136 tundi.

2. Õppeaja jaotus õppeainete ja klasside peale.

Järj. nr.	Ainete nimetus	Tundide arv		
		I kl.	II kl.	Kokku.
1.	Sissejuhatav kursus	7		7
2.	Algmõisted sv. topograafiast	4	3	7
3.	Ettekanded riigikaitsest ...	4	2	6
4.	Sõjatehnilised abinõud		3	3
5.	Gaasiasjandus		3	3
6.	Rivikool	10	10	20
7.	Laskekool	25	25	50
8.	Lahingõpe	15	15	30
9.	Tutvumine väelikeidega ...		4	4
10.	Instruktori käsutuses	3	3	6
K o k k u :		68	68	136

III. Üppekava.

I klass.

A. Sissejuhatav kursus.

1. Koolinoorsoo riigikaitselise ettevalmistuse tarvidusest ja tähtsusest Eestis.
2. Isikliku kodu ja isikliku julgeoleku mõiste selgitamine. Vajadus kaitsta oma kodu ja julgeolekut kõigi abinõudega - tarbekorral relvaga. Kelle vastu peame end kaitsma - vaenluse mõiste.
3. Rahva kogu (kodumaa - isamaa) mõiste. Miks rahvas armastab oma kodumaad. Vajadus kaitsta oma kodumaad. Vaenlus ja sõjad.
4. Rahvaste võitlused ajaloolises perspektiivis oma olemasolu eest. Eesti rahva võitlused minevikus.
5. Vabadussõda: noorte osavõtt Vabadussõjast.
6. Võitlusmõiste selgitamine mängude abil: pealetungimine ja kaitsmine. Pealetungist selgitada: luuramine, hiilimine, nägematu lähenemine, moondamine; kiire hoop sinna, kust vastane seda ei oodanud. Kaitsest selgitada: maastiku kasutamine, moondamine, varitsemine, kaitse kõvendamine ehitustega (kindlustamine), vastulöökk.
7. Võitlusvahendid: terarelvad, tulirelvad, püssirohi, gaasid ja muud käepärast olevad abinõud. Võitlusvahendite ajalooline areng.
8. Koostöö tähtsus võitluses. Kuidas saavutada koostööd. Juht ja alluvad. Juhi käsk ja selle täitmine. Sidepidamine - käskjalg, signalisatsioon.

Märkus. Teemat "Noorte osavõtt Vabadussõjast" illustreerida lahingnäidetega, millest noored osa võtsid ja filmi "Noored kotkad" demonstreerimisega. Võitluse mõistet selgitavaid teemasid illustreerida filmi "Jao lahingtegevus pealetungil" demonstreerimisega.

B. Algmõisted sõjaväe topograafiast.

1. Maastiku tundmaõppimine kohapeal: maapinna reljeef, looduslikud ja kunstlikud esemed maastikul; nende mõju üldine hindamine sõjategevuse seisukohalt.
2. Ilmakaared ja nende kindlaksmääramine. Orienteerumine maastikul.
3. Maastiku graafiline kujutamine: plaan ja kaart; nende tähtsus. Mõõtkava (masstaap); selle valmistamine ja praktiline kasutamine.
4. Topograafilised tingmärgid looduslike ja kunstlike esemete ülestähendamiseks paberile. Horisontaalid.

D. Ettekanded riigikaitsest.

1. Kodaniku kohused riigikaitse teostamise alal rahuajal. Põhiseadusliku korra ja maksvate seaduste ja määruste austamine ja nende täppis täitmine. Pea armsaks oma rahvast ja kodumaad.
2. Missuguste kallaletungide vastu peame olema valmis riigi kaitsmisel. 1. detsembri sündmused.
3. Kaitseväge tähtsus riigikaitse seisukohalt. Kaitseväge rahuaegse organisatsiooni põhijooned. Kaitseväge vanemad juhid. Kaitseliit; selle tähtsus ja ülesanded.

E. Rivikool.

1. Üldmõisted.
Rivikooli tähtsus kodukaitsja ettevalmistamisel. Juhtimise viisid ja abinõud: komandod, leppemärgid ja vilesignaalid.
Mõisted rividest. Üldmõisted jaost ja rühmast.
2. Üksikõppus.
Seisang. Pöörded paigal. Samm ja peatamine. Jooks. Pöörded liikumisel.
Tervitamine paigal ja liikumisel.
Seisang ja liikumised relvaga. Tervitamine relvaga.
3. Lahingdrill.
Asendi muutmine paigal. Liikumised edasi, suunahoidmine ja suunamuutmine. Peatamine. Hüpe. Roomamine. Rünak. Kaevumine. Moondamine.
Muud liikumised ja tegevused.

G. Laskekool.

1. Väikekalibriline ja kaitseväge vintpüss (vene 3" või inglise).
Tutvunemine vintpüssiga: vintpüssi nimetus, tunnused, tähtsamad osad ja nende ülesanne; osaline koostvõtmine ja kokkupanemine (harilikuks puhastamiseks); v/p. puhastamine ja hoolekanne. Kuidas järele vaadata, et v/p. korralikult töötaks.
V/p. padrunid, nende liigid ja tunnused; padrundi tähtsamad osad; hoolekanne padrunitest.
2. Algmõisted lasketeooriast.
Kuidas sünnib pauk. Kuuli lendjoon. Sihtimine. Sihtimise elemendid.
Hajumus. Hajumise seaduse ja hajumispinna elemendid.
Hajumispinna elementide kindlaksmääramine väikese arvu laskudega.
3. Vintpüssi käsitlemine.
Sihtimise mõiste selgitamine. Õige sihtjoone võtmine niidi ja diafragma abil. Vead sihtjoone võtmise juures. Silma kinnihoidmise praktilised harjutused.
Sihtimise harjutused pukkidelt ja liivakottidelt 10-50 m.
Laadimise harjutused ja takistused laadimise juures.
Kolmnurkade vedamine kuni 50 m.
Peegelsihtimine.

Laekaelahaaramise, vinnapäästmise ja palgepaneku harjutused.

Laskeasendid istudes pukil, taburetil ja lamades.

Sihtimise ja vinnapäästmise harjutuste kontrollimine ortoskoobi ja nõelseadise abil.

4. Laskeharjutused õhu- ja väikkaliibrilistest vintpüssidest 10-25 m peale.
Võtta läbi vähemalt 4 harjutust lasketabel Nr. 1 järgi.

H. Lahingõpe.

1. Maastiku vaatlemine ja kirjeldamine määratud vaatlussektoris, asudes kohal: maapinna reljeef, looduslikud ja kunstlikud esemed. Vaadeldud sektori kirjeldamine peast.
2. Maastiku vaatlemine ja kirjeldamine liikumisel ühest vaatluskohast teise. Lähikäidud tee kirjeldamine peast.
3. Maastiku hindamine sõjalisest seisukohast. Kauguste hindamine esemeteni ja märkideni kuni 500 m.
4. Vaenlase vaatlemine: oskus kiiresti leida mitmesuguseid märke mitmesugustel kaugustel. Märkide nähtavus mitmesugusel tagapõhjal, moondatult ja moondamata.
5. Üksikvõitleja asukoht: asukoha valik ja moondamine vastase maapealse ja õhust vaatlemise eest. Maastiku kasutamine varjumiseks vastase vaatluse ja tule eest paigal ja liikumisel. Liikumise viisid ja nende paremused varjumise mõttes: hiilimine, hüpped, roomamine.
6. Luure tähtsus ja eesmärgid: maastiku luure, vastase luure. Jalaväe luureorganid: luurpatrull ja -piilkond. Piilkonna ja piilurite tegevus: liikumine kättenäidatud suunas antud ülesande täitmiseks; maastiku ja mitmesuguste esemete läbi vaatamine; vastase ülesotsimine; piilurite tegevus siis, kui vastane on aegsasti tähele pandud - vastase jälgimine; piilurite tegevus vastasega ootamata kokkupuutumisel.

II klass.

A. Algmõisted sõjaväe topograafiast.

1. Plaani ja kaardi lugemine, orienteerimine ja kasutamine maastikul. Kaartide ja plaanide suurendamine ja vähendamine.
2. Lihtsate kroklide valmistamine (lihtsamad töövõtted).
3. Perspektiivvisand; selle tähtsus. Praktilised harjutused perspektiivvisandi valmistamiseks maastikul.

B. Ettekanded riigikaitsest.

1. Meie sõbrad: Eesti-Läti kaksikliit, teised naabrid, Rahvasteliit ja sõbralikud suurriigid.

2. Kodaniku kohused sõjaajal. Mida nõuab sõda igalt kodanikult üldse ja eriti neilt, kes lähevad kaitsevärke - lahinguväljale. Moraalsed vapustused ja kehalised raskused lahinguväljal. Kuidas neid võita. Näiteid sõjaajaloost, eriti Vabadussõjast.

D. Sõjatehnilised abinõud

1. Soomusväed:
 - soomusauto; soomusauto tehnilised omadused olenevalt tema ehitusest ja relvastusest; soomusauto nõrgad ja tugevad küljed lahingus;
 - do- soomusrong;
 - do- tank.
2. Side. Elektrilised sideabinõud: telefon, telegraaf, raadio; nende tähtsus sõjas. Optiline side: leppemärkide edasiantmine lipukestega, mütsiga, relvaga; kõlaline side - vilega, häälega, signaalsarvega.

E. Gaasiasjandus.

1. Sõjagaas võitlusabinõuna. Harilikud, tervisele kahjulikud gaasid (suits, ving, sumbunud õhk). Sõjagaasi võrdlus tulirelvaga. Sõjagaaside liigid ja nende omadused. Sõjagaaside tarvitamise viisid.
2. Gaasikaitse: individuaalne ja kollektiivne gaasikaitse. Gaasikaitse torbik, selle shitus ja käsitamine. Aine selgitamiseks kasutada valguspilte ja filmi "Gaasikaitse", väeosa gaasikambreid ja teisi kaitsevahendeid.

G. Rivikool.

Jaoõppus.

1. Rividrill.
 L'jao koosseis ja rivistused.
 Seisang, pöörded ja liikumised jaos.
 Jao kogunemine joonele ja kolonni. Erandilised kogumisvormid
 Suunamuutmine.
 Umberrivistused
 Püside hakitamine.
 Tervitamine paigal ja liikumisel.
 K.k. jao koosseis. Numbrite kohused.
2. Lahingdrill.
 Koondatud kolonni liikumine harilikult ja hüpetena.
 Harvendatud kolonni liikumine.
 Kolonni nihkumine paremale, vasakule.
 Laskurjao paiskumine ahelikku ja trobikonda. Taskekohale asumine, tulivõitlus ja rünnak.
 Sõduri kohused lahingus.

Mäskus. Viimase küsimuse läbivõtmiseks eritunde ei määrata. Kohuste tundmist lahingus süvendada noortele kõigil taktikalise õppe tundidel.

H. Laskekool.

1. Väikekalibriline ja kaitseväge vintpüss.
Vintpüssi materjalosa; v/p. puhastamine ja hoolekanne.
Märkus. I klassis omatud teadmiste kordamine ja täiendamine.
2. Algmõisted lasketooriast.
Kuuli lendjoone ja hajumispinna selgitamine. Kuuli läbilöögi jõud mitmesugusest materjalist.
(Küsimusi soovitav selgitada tegeliku laskmisega).
Tabatav ja tabamata ala.
Ilmastiku mõju laskmisele: tuul, valgustus, temperatuur ja õhutihedus.
Praktilised harjutused keskmise tabamispunkti leidmises ja tabamisvõimaluste väljaarvamises mitmesuguste õppe- ja lahingmärkide pihta tegelikkudel kaugustel.
3. Vintpüssi käsitlemine.
Sihtimise harjutused pukkidel ja liivakottidel kuni 100 m.
Kolmnurkade vedamine; peegelsihtimine.
Laskevõtete ühendatud täitmine istudes taburetil, lamades, põlvelt ja püsti asenditest.
Õige sihtimise ja vinnapäästmise kontrollimine ortoskoobi ja nõelseadise abil.
Püssi laadimise ja tühjendamise harjutused, kaitsevinna paneku ja kaitsevinnast vabastamise harjutused.
Sihiku seadmine ja tarvitamine.
4. Laskeharjutused õhu- ja väikekalibrilistest v/p. distantsidel kuni 50 m (3-4 harjutust).
Laskmine kv. vintpüssidest: üks tihedus- ja teine tabavusharjutus.
Harj. Nr.1 D=50 m, istudes laskepingil toelt, 4 lasku, märk - 6 sm läbimõõta must punkt valgel paberil, kõik kuulid 15 sm läbimõõduga ringis.
Harj. Nr.2 D=100 m, lamades toelt, 5 lasku, märk - õppe-märklaud; silmi 23, näitamine iga lasu järele.

I. Lahingõpe.

1. Kaitsevõitlus. Kaitsevõitluse tähtsus ja tarvidus. Üksikvõitleja ülesanded kaitisel: laskekoha valik, laskelohu (kaeviku) valmistamine ja selle moondamine maaepalse ja õhust vaatluse eest; peidetud ja moondatud vastase vaatlemine, leidmine ja tulistamine.
2. Pealetung. Pealetungi tähtsus ja tarvidus. Üksikvõitleja ülesanded pealetungil: laskekohale asumine, uue asukoha valik endisest kohast, varjatud ala leidmine ja seda mööda uuele seisukohale liikumine vastavalt olukorrale, rünnaku teostamine ja tõkete vallutamine. Tegevuse iseäraldusi tihedas metsas ja asulates.
3. Side tähtsus lahingtegevusel ja selle teostamine. Optiline ja kõlaline side. Leppemärkide edasiandmine lipukestega, käega, mütsiga, relvaga, vilega, häälega, Morse tähestiku abil. Teadete edasiandmine suusõnal ja kirjalikult. Kirjalikkude teadete kokkuseadmine ühes krokiil ja perspektiivvisandiga.

4. Jagu luurpatrullina: patrulli südamiku, eel- ja külpiilkondade kooskõlastatud tegevus luurel; patrulli liikumine, maastiku läbivaatamine, tegevus vaenlase kohtamisel; teadete saatmine.
5. Laskurjagu moodustab võitlusjärgus asuva vastupanupesa: positsioonile asumine vastavalt ülesandele, moondamine ja kaevumine; eelmaastiku läbivaatamine ja kauguste mõõtmine tähtsamate esemeteni. Jao tulivõitlus vastase ilmumisel.

K. Tutvunemine väeliikidega.

Väeliikidega tutvunemiseks korraldada ekskursioon liigemasse garnisoni, kus leidub vastavaid väeosi.

IV. Juhend kesk- ja kutsekoolide riigikaitse- ettevalmistuse õppekava juurde.

Õppekava koostamisel on mindud välja põhimõttest: noorele kodanikule-kodukaitsjale õppeaja jooksul anda teatud teravikuline algharidus riigikaitse õppuse ja kasvatusel alal, mis vastab ligikaudu noorsõduri kursusele. Riigikaitse õppust ja õppust tuleb vaadelda kui vajalikku täiendust noore kodaniku üldisele haridusele.

Riigikaitse kasvatus ja õppus kesk- ja kutsekoolides teostatakse erilistel riigikaitse õppuse ja kasvatusel tundidel ja päevadel. Käesolev õppekava käsitleb kõiki neid aineid ja alasid, mis võetakse läbi nii talvel kui suvel riigikaitse õppuse ja kasvatusel tundidel kui ka erilistel päevadel, kusjuures õppematerjal on valitud ja jaotatud, nii et tema läbitõttamine meie koolides ei tekitaks raskusi.

Kooskõlas "üldiste põhimõtetega" õppekavas on eriliselt rõhutatud järgmised kaks momenti:

- õppetöö kasvatavat mõju, mis punase niidina peab läbistama kõik õppeained. Muidugi ka nende või teiste riigikaitse teadmiste sisendamine õpilastele on tarvilik, kuid palju suurema tähtsusega riigikaitse kasvatusel ja õppusel tundidel on õpilaste tunde- ja tahteilma mõjutamine, teda järk-järgult kasvatusel veendunud kodukaitsjaks. Sellele põhieesmärgile peavad vastama kõik õppetunnid. Riigikaitse mõistet käsitlevate ainete kasvatuslikku mõju on püütud tõsta elavate näidete sissepõimimisega sõjaajaloost, eriti Vabadussõjast. Tehtud eeskujul mõjub sugereerivalt ja kisub õpilast tahtmatult kaasa järeletegemisele;
- õppetöö praktilisust ja tegelikust, pannes erilist rõhku nende elementaarsete võtete ja oskuste kätteõpetamisele, millede automaatne täitmine on eeltingimuseks edukale tegevusele lahingus.

Praktiliste võtete ja oskuste kätteõpetamine on palju raskem ülesanne kui teadmiste edasiandmine õpilastele. Ta on ka seotud palju suurema ajakuluga kui esimene, kusjuures intelligent inimene neid omandab mitte palju kiiremini ega hõlpsamini kui vähesel haridusega noor kodanik. Kuid sealjuures praktilise õppe kasvatav mõju on ka palju suurem kui teoreetilistel õppustel. Praktilistel õppeharjutustel õpilastele sisendatakse teadlik distsipliini- ja kohusetunne, käsutäitmine, täpsus ja teadlikkus antud ülesande täitmisel, harjumus ühelt poolt teostada koos ühise juhi juhatusel vastastikkuse abistamise alusel, teiselt poolt - oskus väljendada oma isiklikku algatust ja otsustamisvõimet mitmesuguste ülesannete täitmisel.

Olgu aine või ala missugune tahes, õppetöö tagajärjed suurel määral olenevad sellest, kuidas ainet õpetatakse. Seepärast alljärgnevas olgu toodud need sisulised ja meetodilised näpunäited, mida tuleb eriliselt pidada silmas kavades ettenähtud riigikaitse ainete ja alade õpetamisel.

1. Sissejuhatav kursus.

Sissejuhatava kursuse eesmärk on: õpilasi järk-järgult viia selle ala juurde, mille tundmaõppimisele nad hiljem asuvad

üksikasjaliselt, nimelt: enda ja oma kodumaa kaitsmine kõigi abinõudega.

Sissejuhatava kursuse kavasse on võetud sisse kõik need mõisted, mis puudutavad eeltoodud eesmärki ja aitavad kaasa tema saavutamisele.

Enese ja oma kodumaa kaitsmise vajaduse selgitamine on esimesi ülesandeid, mida siin tuleb saavutada. Selleks tuleb kasutada ära õpilaste ajaloolisi teadmisi, rahvaste minevikku, eriti eesti rahva minevikku. Näited vabadussõjast, eriti noorte eneste osavõtt vabadusvõitlusest, rikkalikult illustreeritud piltidega, viib õpilased sellesse kangelaslikku ajajärku, kus patriotismi tunded olid haaranud kogu eesti rahva.

Mineviku eesküju kutsub noori järeletegemisele. Sellega kasvatatakse mitte ainult noorte mõistust, vaid ka nende tunnete ja tahtelma, mis on ettevalmistuseks sellele tööle, mis õpilasi ootab kaitseõppustel.

Järgmisena ülesandena sissejuhataval kursusel on võitluse kui enesekaitse väljenduse iseloomu ja põhijoonte selgitamine. Kaitseõppus valmistab ette noort võitluseks kõigi abinõudega, tarbekorral ka relvaga. Sellepärast on tarvilik õpilastele konkreetseid ja elavaid näidata, mis on võitlus, milles ta väljendub, missugused on võitlusvahendid ning missugused peavad olema võitleja moraalsed ja kehalised omadused.

Kõigi nende küsimuste konkreetseks käsitlemiseks õpilastega on kõige otstarbekohasem organiseerida võitlusmänge. Igas võitlusmängus tegelikult tulevad esile kõik need iseloomustavad jooned, mis on olemas tegelikul võitlusel. Mängu suur mõju seisab just selles, et siin õpilane ei saa mitte kuivi mõisteid ja definitsioone, vaid ta elab siin isiklikult kaasa kõik need tunded ja tegevused, mis on seotud võitlusega mees mehe vastu või salk salga vastu.

Võitlusmängudega kasvatatakse võitlejaid. Ühenduses võitlusmängudega ka ajalooliste andmete ärakasutamine võib olla kasulik, et illustreerida rahvaste võitlusi oma olemasolemise eest.

2. Algmõisted sõjaväe topograafiast.

Topograafia õpetamisel koolides peamiselt tuleb rõhutada selle aine praktilist külge, mille eesmärgiks on: sõjaliste kaartide lugemine ja kasutamine maastikul, lihtsate krokiide ja perspektiivisandite valmistamine. Teoreetilisi teadmisi tuleb anda ainult niivõrra, kui võrra see on tarvilik nende aluste äraõppimiseks, millele kaart ja tema tarvitamine on rajatud, nimelt: masstaap, leppemärgid ja horisontaalid. Siingi tuleb piirduda ainult kõige lihtsamate seletustega, käsitades näitlikke abinõusid: maastikku, jooniseid tahvil, maapinna reljeefi mudelid, jne. Raskemaks küsimuseks on horisontaalide põhialuste selgitamine õpilastele, mida võib kätte saada ainult näitlikkude abinõude kasutamisega. Parimaks abinõuks tuleb lugeda maapinna vormide kujutamist mudelil, mida võib läbi lõigata tasapindadega.

Niipea kui plaani ja kaardi põhialused õpilastele on välja selgitatud, tuleb asuda praktilistele töödele, mida võib toimendada talveperioodil klassis, kevade- ja suveperioodil - maastikul. Praktilised tööd oma iseloomult on väga mitmesugused, alates mõõdu kasutamisega ja lõpetades krokiide ja silmamõõduliste ülesvõtete valmistamisega iseseisvalt reljeef plaanil ja maastikul.

Perspektiivi õpetamisel peaarõhku tuleb panna mitte sellele, et õpilasi õpetada valmistama ilusaid pilte ja maastikke, mida suudavad teha siiski ainult mõned üksikud, vaid sellele, et õpilane, kindlasti omandades perspektiivi põhiseadused, oskaks mõne lihtsa joonega kujutada neid maastiku peajooni, mis on tähtsad teatud kindla lahingülesande seisukohalt. Sellepärast, niipea kui töötehnika on omandatud, tuleb perspektiivisandeid õpetada valmistama alati koos kindla lahingülesandega.

3. Ettekanded riigikaitsest, kodaniku-kodukaitsja kohustest ja kaitseväe organisatsioonist.

Riigikaitse ja kodaniku kohuste selgitamise peamõte on riigikaitse huvidele soodsa meelsuse kasvatamine ja arendamine õpilastes. Tuleb anda noorele kodanikule selge ülevaade meie seisukorrast, meie vaenlastest ja sõpradest ning sisendada tema hingesse juba noorest east alates püüet kõige jõuga aidata kaasa oma kodu kaitsmisele ja kindlustamisele. Ühtlasi siin enam kui teistel tundidel õpitakse tundma õpilast - tema ilmavaadet, negatiivseid ja positiivseid iseloomu omadusi.

Neid eesmärke ei saavutata mitte riigi- ja kodukaitses mõistete kuiva defineerimisega ja nende definitsioonide päheõppimisega, vaid siin tuleb mõjutada eeskätt noorte ettekujutuse-, tunde- ja tahteilma.

Selleks peab ettekanded neil aladel muutma elavaks ja huvitavaks mõttevahetuseks, mis kisub kaasa õpilaste tähelepanu ja fantaasia.

Meetodiliselt selle eesmärgi saavutamise ongi kõige tähtsamaks ülesandeks riigikaitseala õpetajale, mille poole ta alati peab pöörduma.

Vastavalt teema iseloomule ja õpilaskonna arengesisemisele seda saavutatakse mitmesuguste abinõudega, milledest tähtsamad on järgmised:

- elav, kaasakiskuv, hästi ettevalmistatud ettekanne õpetaja poolt, mis just nende teemide käsitlemisel omab erilise tähtsuse. Ettekanne vaheldub läbirääkimistega, kiskudes kaasa õpilasi aktiivselt tunnist osa võtma;
- näitlikud abinõud: võrdlevad tabelid, diagrammid, skeemid, pildid, joonised jne., mis illustreerivad ettekannet. Eriti küllaline peab olema illustratsioon kommunistide tegevusest;
- tegelikud näited elust selle kohta, kuidas meie eelkäijad on saanud aru oma kohustest ja neid täitnud, kisuivad kaasa noori järeletegemisele. Sellelt seisukohalt noorte tegevuse kirjeldamine Vabadussõjas, nende poolt korda saadetud kangelastegude ja ohvri-meelsuse esiletoomisega on mõjuvamaid kasvatusabinõusid, mida peab kasutama ära täiel määral.

Kaitseväe organisatsiooni õpetamisel õppetöö raskuspunkt tuleb asetada organisatsiooni põhialuste selgitamisele. Viimased on puudutatud juba sissejuhatavas kursuses. Kindlad organisatsioonilised üksused kõigis väelikes oma juhtidega eesotsas on need kivikesed, millest koosneb terve hoone - kaitsevägi. Nendeta saame korrata hulga - karja, kes ei suuda teostada mitte

ainult lahingus, vaid on jõuetu täitma ükskõik missuguseid ülesandeid. Kaitsevägi on seega organiseeritud inimeste hulk. Ühtlasi tuua paralleelseid näiteid teistelt aladelt.

Õppematerjali jaotamisel tuleb pidada silmas üleminekut kergemast raskemale, alates nende väikeste organisatsiooniliste algrakukestega (jagu, rühm), mis moodustatakse koolides enestes ja lõpetades meie kaitseväe rahuaegse organisatsiooniga.

Sealjuures peab pidama silmas, et meie kaitseväe rahuaegse organisatsiooni tundmaõppimine ei ole mitte õpilastele päheõppimiseks, vaid ta ainult illustreerib eeltoodud põhimõtte-lisi väiteid. Sama tuleb tähendada kaitseliidu organisatsiooni õpetamise kohta. Kaitseväe ja kaitseliidu vanemate juhtide meeletuletamisel on kasvatav mõju ja tähtsus.

Organisatsiooni küsimusi on lubatud käsitleda ainult vastavate näitlikkude abinõude kaasabil. Selleks tulevad valmistada suured skeemid, mis illustreerivad nii meie tegeliku kaitseväe organisatsiooni kui kaitseväe organisatsioonilist jaotust üldse.

Juhtide meeldetuletamisel tuleb näidata nende pilte ja anda lühikesi seletusi nende eluloost. Kõigi abinõudega tuleb kasvatada austust ja lugupidamist meie vanemate juhtide, kui meie rahva vabaduse ja iseseisvuse eest võitlejate vastu.

4. Sõjatehnilised abinõud, gaasiasjandus ja tutvunemine väeliikidega.

Nende alade ja ainete tundmaõppimise eesmärk on: õpilasele anda võimalikult konkreetne ja täppis ettekujutus neist mitmekesistest lahingrelvadest ja - abinõudest, mida vajatakse edukaks tegevuseks modern lahingus (suurtükk, soomusauto, soomusrong, tank, lennuk, sõjagaas), ühtlasi õpetada õpilasi praktiliselt kasutama neid abinõusid, mida peab oskama käsitada iga võitleja lahingus, s.o. lihtsad sideabinõud ja -võtted, gaasikaitsevahendid.

Et õpilane võiks saada konkreetse ettekujutuse käsitatavatest lahingrelvadest ja abinõudest, on nõuetav, et temale kõiki seda näidataks tegelikult. Sellepärast nende tundmaõppimise aluseks on ekskursioonid kohapealsetesse vastavatesse väeosadesse, mis võetakse ette, kasutades tarbekorral vaba aega õppeaasta jooksul, kui ka suviste õppuste perioodil. Koolides, mis asuvad kaugel niisugustest väeosadest, selleks otstarbeks kasutatakse ära üldisi pikemaid väljasõite - ekskursioone, mis harilikult võetakse ette õppeaasta lõpul, suvevaheajal jne.

Peale abinõude tundmaõppimise kohapeal ja ekskursioonidel nende käsitlemiseks tundidel tuleb kasutada suuri pilte ja jooniseid, millede valmistamiseks või muretsemiseks sõjalise õppuse instruktorigid peavad väljendama küllalalt leidlikust.

Riigikaitse õppuse instruktorigi vastutavaks ülesandeks on kanda hoolt selle eest, et kõik õpilased õppekursuse lõpetamisel tegelikult oleksid käinud kõigis meie kaitseväe väeliikides ja oleksid näinud kõiki meie kaitseväes tarvitusel olevaid lahingrelvu ja sõjatehnilisi abinõusid.

5. Algmõisted fortifikatsioonist

Fortifikatsiooni õpetamise eesmärk koolides on kahesu-
gune:

- anda noorele kodukaitsjale selge üldine ettekujutus nende tööde kohta, mis teostatakse maastikul selles, et teda kindlustada ja soodsamaks muuta lahingu läbiviimiseks;
- praktiliselt noort kodukaitsjat õpetada käsitama la-
bidat ja lihtsaid moondamise vanendeid oma tegevuse
hõlbustamiseks ja soodustamiseks lahingus.

Õppekavas on loetletud need tähtsamad fortifikatsiooni-
lised tööd, mis elementidena kuuluvad iga kaitsepositsiooni
koosseisu.

Õpilaste tutvunemine nende töödega peab sündima võima-
likult lihtsalt, näitlikult ja konkreetset, milleks tuleb kä-
sitada vastavaid pilte, jooniseid ja kodusel viisil valmistatud
mudeleid.

On otsekohe keelatud selle aine käsitamine ilma niisu-
guste näitlikkude abinõudeta.

Samuti näitlikult tuleb käsitada kõiki moondamise abi-
nõusid ja töid, mis teostatakse koos fortifikatsiooniliste töö-
dega.

Praktilised õppetööd moondamise ja fortifikatsiooni alal
on toodud õppekava lahingulise väljaõppe osas.

Neid töid tuleb teostada otsekohe taktikalise olukorra
tingimustes kõigi nende abinõude tegeliku kasutamisega, mis seal-
juures on tarvilikud.

Fortifikatsiooni õpetamine kesk- ja kutsekoolides on
pandud õieti siis, kui iga õpilane, täielikult aru saades nende
tööde tähtsusest lahingus, neid teostab samasuguse tähelepanu
ja oskusega, kui ta käsitab relva vaenlase tabamiseks.

6 Rivikool.

a) Rividrill.

Rividrill ei ole mitte eesmärk omaette teatud rivivor-
mide ja formaalsete liigutuste kätteõppimiseks, vaid ainult abi-
nõu noorte kodukaitsjate tähelepanu, koostöö tunde ja oskuse,
enda üle valitsemise, teadliku distsipliini ja kiiruse kasvata-
miseks ja arendamiseks.

Selle põhieesmärgi saavutamine on kindlustatud ainult
siis, kui riigikaitsuse õppuse instruktor neil õppustel suudab
kestvalt alal hoida õpilaste huvi ja tähelepanu töö vastu ühes
püüdega iga harjutust täita võimalikult paremini

Eeltodust selguvad järgmised meetodilised nõuded inst-
ruktorile rivikooli läbivõtmisel:

- olla isiklikult eeskujuks õpilastele oma tähelepanuga,
üalpidamisega, iga oma liigutuse ja võttega. Iga õpe-
taja poolt näidatud võtte olgu niivõrra täppis ja ees-
kujulikult täidetud, et ta õpilasi tahtmatult äratav
järelaimamisele;

- rividriillis õpilastele esitatud nõuded teostada järkjärgult, pidades silmas õpilaste vanust ja arenemisastet. Tõsi pinevus, tähelepanu nõudva tegevuse vältus ja distsipliini nõudlikkus peab progresseeruma sedamööda, kuidas õpilane harjub temalt nõutava tegevusega. Ei ole lubatav õpilase tähelepanu ja tahtejõu ülekoormamine, mis temas kutsub esile vastikuse, tüdimuse ja väsimuse tunde, mille olemasolul igasugu õppus kaotab oma väärtuse. Teiselt poolt ei ole lubatavad ka lodevus, hooletus ja ükskõiksus õpetamisel, mis hävitab õpilastes vähemagi tahtmise ja huvi töö vastu.

Töötajal õpetaja on kohustatud jälgima temale alluvaid õpilasi ja niipea kui ilmuvad väsimuse või tüdimuse tunnused, viibimata üle minema uuele tegevusele, mis toob vaheldust ja tõstab huvi.

Parem on lühikescajaline hoogne ja huvitav töö, kui loid, huvita ja tüütu tegevus. Viimane ei ole mitte ainult kasuta ajakulu, vaid toob koguni suurt kahju, mõjudes demoraliseerivalt ja distsipliini hävitavalt. Võikide juhatajate vastutavaks ülesandeks on sellele nähtusele pöörata eriline tähelepanu. Eriti soovistel õppepäevadel, kus kavakohaselt kasitletakse rohkem praktilisi aineid ja alasid, mis nõuavad suurimaid füüsilisi pingutusi, rivi-tunnid võivad õpilastes esile kutsuda väsimuse ja tüdimusetunde. Selle vältimiseks on kasulik rivi-tunnid teha lühemad (30-40-minutilised) ja normaaltunni pikkusest ülejääv aeg (10-20 min.) kasutada ära kavas ette nähtud määrustikude küsimuste õpetamiseks.

Aegajalt korraldada mitmesuguseid võistlusi, mille abil õpilaste kiirust, tähelepanu ja täpsust riviliste võtete ja signaalide täitmisel on võimalik arendada ülima määran.

Õppekavas rivikool esineb kõigis klassides. Kuid peale õppekavas ettenähtud tundide rivilisi harjutusi ja võtteid tuleb teha ka teistel praktilise õppe tundidel, samuti kehalise kasvatus tundidel jne.

Kõigil neil juhtudel rivi võtete ja harjutuste täitmisel õpilastelt tuleb nõuda samasugust täpsust, tähelepanu ja distsipliini kui rivi-tundidelgi.

b) Lahingdrill

Lahingdrilli eesmärgiks on kätte õpetada need lihtsad võtted ja oskused, mis on tarvilikud teotsemiseks maastikul lahingukooli läbivõtmisel. Siin peab õpilast või jagu harjutama väledalt, osavalt ja reflektorselt täitma teatavaid elementaarseid liikumisi ja tegevusi, mis lahingu igasuguses olukorras ja igasugusel maastikul võivad korduda. Lahingdrill peab õpilasele andma visaduse, väleduse ja usu oma võimetusse lahinguväljal. Jaole peab ta andma kindla liituvuse ka lahingtingimustele vastavates formatsioonides ja rivistustes, samuti igasugusel maastikul ja igasuguses olukorras.

Lahingdrilli läbivõtmiseks alul tuleb kasutada kerget maastikku: lahtine, vähemate ebatasandustega maastik nõlbustab suunahoidmist ja sidepidamist, mispärast ta on eriti soovitatav algajale. Õppuse arenedes valida järjest raskem maastik. Maastiku alaline muutmine on tarvilik ka selleks, et tema tooks vaheldust õppustesse.

Ei ole tarvilik, et lahingdrill võetakse läbi enne lahingulise õppe juurde asumist, vaid mõlemate ainete õpetamine peab sündima rööbiti, kasjuures lahingdrilli harjutused on tehnilisteks eelharjutusteks nii üksikmehe kui ka jao lahingõppe kursuse läbivõtmisel.

Lahingdrilli harjutuste aluseks ei tarvitse olla täielikud taktikalised ülesanded ühes kõigi tarviliste eeldustega. Mitmesuguste tegevuste sisu ja mõtte selgitamiseks, samuti ühesugusele teotsemisele harjutamiseks tühbilises olukorras, on küllalt, kui harjutuse aluseks võetakse üksik moment lahingust ja sellekohaselt määratakse kindlaks vastase asupaik ja tema tegevus. Täitmise edukaks läbiviimiseks on sageli vaja vastast tõetruult ära tähendada mõne õpilasega või märkide abil, kuid terve rida liikumisi ja tegevusi võib õpetada ilma mingisuguste taktikaliste eeldusteta.

Rööbiti komandode tarvitamisega lahingdrilli õppustel tuleb erilist tähelepanu pöörata leppemärkide järgi teotsemisele. Leppemärkide järele peab nõudma sama täpsat ja kiiret täitmist, kui komando järele. Tuleb eelistada leppemärkide abil juhtimist komandodele ja õpilastele selgitada, et leppemärgid on samuti vastuvaidlemata korras kiirelt ja täpsalt täidetavad kui ülema komandod ja suusõnalised käsud.

7. Laskekool.

a) Relvade materjalosa õpetatakse kätte kõigi osade tegeliku näitamisega relva enda peal ja joonisel. Sealjuures on tähtis välja selgitada mitte ainult teatud osade nimetus, vaid ka nende tähtsus ja koostöö omavahel. Viimase tundmisest oleneb ka lasketakistuste kiire äratundmine. Õpilasi tuleb veenda selles, et takistuseta korralikult töötav relv on võitleja kindlaaim sõber ja abimees lahingus. Sellepärast õpilasi tuleb harjutada piinlikult hoolit kandma ka õpperelvade eest.

Keskkooli viimase klassi kavas leidub ka teem k.klp. Madseniga või 9 mm püstolkuulipildujaga tutvumiseks. Selle eesmärgiks on anda õpilasele üldine ettekujutus k.klp. või püstolkuulipildujast ja tema võimetest, tutvustada õpilasi nende relvade töötamise põhimõtetega, tähtsamate osadega ja nende ülesannetega ning nende relvade lahingomadustega. Õpilasele, kes pole näinud k.klp. või p.klp. töötamas, tuleb demonstreerida ka tegelikku laskmist neist relvadest.

Et koolide varustamine k.k. Madseniga selle relva kalliduse tõttu osutub Kaitseministeeriumile üle jõu, tuleb selleks ära kasutada kohalikkude väeosade k.kuulipildujaid. Instruktoril saavutada väeosauksuse ülemaga kokkulepe aja ja koha suhtes ja viia õpilased väeosas, kus neid tutvustatakse k.k. ehitusega ja ka tegeliku laskmisega väeosa laskerajal. Koolid, kelle asukohas puuduvad kaitseväge üksused, tutvustavad õpilasi kaitseliidus leiduvate 9 mm püstolkuulipildujatega. Nende relvade kooli toomine ei peaks sünnitama ülesamatuid raskusi, sest et neis kohtades instruktorid ise on tegevad ka kaitseliidus.

b) Algmõisted lasketeooriast selgitatakse õpilastele peaausjalikult heade jooniste kaasabil, mis instruktor kas toob klassi valmistehult kaasa, või joonestab nad klassi tahvlil. Algmõistete läbivõtmine lõpeb lihtsate laskeülesannete lahendamise, mis harjutab õpilasi iseseisvalt käsitlema ja kombineerima kõiki laskealgelemente.

d) Sihtimise algõppus ühes sellele järgnevale tegevus-harjutuste ja ülesannetega on laskekooli tähtsaim ala, mis õpilast vahenditult valmistab ette järgnevale tegevusele - tege-likule laskmisele. Sellepärast see ala nõuab instruktorigilt eri-ti hoolsat, tähelepanelikku ja järjekindlat individuaaltööd iga õpilasega eraldi, et õpida tundma tema isiklikke vigu ja ise-loomu puudusi ja neid kõrvaldada püsiva harjutusega.

Teiselt poolt need harjutused kuuluvad niisuguste liiki, mis õpilast võivad kergesti ära tüüdata, tema tähelepanu väsitades ja teda tööst eemale tõugates. Viimast momenti instruktor peab alati õigel ajal märkama ja kohe uuele õppusele ning harjutusele üle minema. Parim abinõu puhkuseks on harjutuste vaheldus - nende kombinatsioonidest sõjalise õppuse instruktoril ei tohi kunagi puudus tulla. Laskeõppusi muudavad vahelduvaks ja huvitavaks laskmised väikekalibribrilistest ja õhupüssidest, mis esinevad õppekavas alates I klassist. Vanemate klasside kava suvises osas on nähtud ette laskeharjutused kv.vintpüssidest, mille eesmärgiks on tutvustada õpilasi kv.vintpüssi võimetega lähedatel distantsidel ja võimaldada õpilastele edasi arendada ja kontrollida oma võimeid laskealal. Suurt osa neil õppustel etendavad mitmesugused näitlikud õppeabinõud. Õpetaja isiklik leidlikus ja hool on parimaks tagatiseks mitmesuguste õppevahendite soetamisel ja täiendamisel. Iialgi ei maksa leppida ainult sellega, mis välja antud, vaid alati püüda kombineerida midagi uut või täiendada vana, teda muutes otstarbekohasemaks.

Laskekooli koolides, peale eriala õppe, on suurimaks kasvatuskooliks õpilastele nende tähelepanu, püsivuse, järjekindluse, enese üle valitsemise ja teadliku distipliini arendamisel. Seda külge harjutuste läbivõtmisel tuleb alaliselt pidada silmas, hoidudes laskmiseks toimetatavaid eelharjutusi muutmast puht formaalsete võtete mehaaniliseks kätteõppimiseks, mis kasvatusse sisukohalt kasu asemel võivad koguni kahju tuua.

Peab pidama meeles, et parim laskja on see, kes laskmisest isiklikult on huvitatud ja teda võtab vabatahtliku spordina. Laskespordi harrastamine noorte kodukaitsete keskkonnas on seega mõjuvamaks abinõuks laskeala õpetamisel õpilastele.

Hoolsasti ettevalmistatud laskevõistlused väikekalibribrilistest ja õhupüssidest ja lõpuklassidega ka lahingpadrunitega kv.vintpüssist annavad näitliku ülevaate tehtud töö tagajärgedest ja kisuavad kaasa õpilasi uute, paremate tagajärgede saavutamisele.

8. Lahingõpe.

Lahingõpe peab olema selleks üldkooliks, milles lõputulemusena ühendatakse kõik teised kodukaitseks tarvilikud õppealad. Tema eesmärgiks on: praktiliste lahingülesannete täitmisega tegelikus olukorras arendada ja kasvata õpilasi iseseisvateks üksikvõitlejateks lahingus ja anda õpilastele täieline ettekujuvus nii laskur kui ka k.k. jäo tegevusest mitmesuguses lahingulukorras ettetulevate ülesannete täitmisel.

Tegelikude ülesannete täitmisel õpilasele selgub ka kõigi nende ettevalmistavate harjutuste tarvidus ja tähtsus (rivi- ja lahingdrill, laskeharjutused, topograafia jne.), mis nad tegid klassis ja õppeplatsil.

Lahingõpe sünnib järgmise üldise kava järgi:

1. Instruktor-õpetaja valib välja käsitletavale teemale

vastava õpetliku maastiku, seab kokku clukorra ja ülesande, mis sisaldab teatud lahingtegevuse ala (piilurite tegevus, vahiposti tegevus, kaitsele asumine jne.).

2. Üksikvõitleja õpet käsitlevate teemade läbivõtmisel instruktor-õpetaja kas:

- laseb õpilastel iseseisvalt leida lahenduse antud ülesande täitmiseks, aidates kaasa mõningate selgitavate küsimustega,
- näitab isiklikult, kuidas antud ülesanne tuleb täita,
- laseb seda teha mõnel õpilasel, kes sellaks varem ette valmistatud.

Õpilased vaatavad tegevust pealt ja neile antakse vastavaid seletusi.

Pärast ettenäitamist arutatakse kõiki tegevusi, mis seotud antud ülesande täitmiselega. Näitlikule ülesandele järgnevad õpilaste poolt iseseisvalt lahendatavad ülesanded, mida iga õpilane toimetab individuaalselt.

3. Jao õppel instruktor käsitleb vastavat teemat ühe osa õpilastega (jagoga), kõik ülejäänud õpilased jälgivad jao tegevust - neile antakse vastavaid seletusi ja juhitakse nende tähelepanu sellele, mida tahetakse rõhutada. Pärast tegevuse lõppu kõikide õpilastega ühes koos arutatakse kõiki tegevusi ja tehtud vigu ülesande lahendamisel.

Näitlikule ülesandele järgneb uus iseseisev ülesanne, mida iga jagu lahendab iseseisvalt. Õppuse lõpul tehakse kokkuvõtte, kus ära märgitakse:

- mis kätte taheti saada;
- mis kätte saadi;
- missugused vead tulid ilmsiks

4. On nõuetav, et kõik ülesanded maastikul oleksid täidetud samasuguse tähelepanu ja hoolega kui rivi ja laskeharjutused - ainult siis nad suudavad mõjuda kasvatavalt ja anda soovitud kasu.

Vastane olgu alati kujutatud elavate märkidega või märklaudadega.

Ettetulnud vigade pärast õppust ei katkestata, vaid vead tuuakse ette õppuse lõpul.

Lahingülesannete täitmine maastikul on ühtlasi peamiseks abinõuks, et kontrollida õpilaste riigikaitse ettevalmistust.

9. Kaitseväe määrustikud.

Määrustikkude õpetamisel tuleb pidada silmas nõuet: tutvustada õpilasi määrustikkude (Sise-, Garnisoni- ja Distantsli-naarmäärustikkude) üldnõuetega ja määrustikkude nende §§ sisuga, mis vajalikud noorele tema kaitseväeteenistuse kandmisel.

Nii tutvustada õpilasi:

Sisemäärustiku alal: kaitseväelaste üldkohustega, kaitseväelaste kommetega ja viisakuse reeglitega, kaitseväelaste päeva- ja kasarmukorraga ja toimkondlaste kohustega.

- Garnisonimäärustiku alal: garnisoni mõistega, garnisoni ülema funktsioonidega, vahiteenistuse üldalustega, tunnimehe ja valvuri üldkohustega ja õigustega.

Tunnimehe ja valvuri kohustega õpilasi tutvustada praktilisel teel.

- Distsiplinaarmäärustiku alal: kindla distsipliini vajadusega kaitseväes, distsiplinaar- ja kohtuvõimu vahekorraga, distsiplinaarkaristustega ja ülemate distsiplinaarvõimu piiridega reameeste suhtes. Tutvustada õpilasi ka tähtsamate kuritegudega kaitseväeteenistuse alal ja nende eest määratavate karistustega.

Õppekavas leiduvad küsimused läbi võtta võimalikult praktiliselt osalt üksik tundidel (talvel) ja osalt kõrvalõppustena (10-20 min.) rivi- ja laskeasjenduse tundidel suvisel õppusel; üksikute §§ päheõpetamist tuleb vältida.

10. Rännak.

Rännaku eesmärgiks on õpilaste tutvustamine tegeliku rännaku olukorraga ja nende nõuetega, mis rännak esitab kaitseväelastele: rännakdistsipliin, vastupidavus ja enese üle valitsemine.

Rännaku alul õpilastele anda näpunäiteid riietumiseks, jalanõude ja rännakvarustuse passimiseks. Erilist tähelepanu juhtida rakmete ja jalanõude passimisele ja jalgade eest hoolitsemisele rännakul.

Rännak ei tohi kujuneda vaid kuivaks tee mahamatkamiseks, vaid seda tuleb teha mitmekesiseks ja huvitavaks lahingulise olukorra sissepõimimisega. Näiteks liikumisel võib viia läbi järgmisi harjutusi:

- rännakpiilurite ja -piilkondade tegevus;
- sidepaaride tegevus;
- kauguste määramine ja mõõtmine;
- maastiku vaatlemine liikumiseks vaenlase vaatluse eest, varjatud alade leidmine (õppuste juhataja-instruktor näitab vaenlase vaatleja asukoha);
- rividrilli harjutused;
- lahinguülesanded;
- rivi- ja isamaalaulud.

Suurt puhkust kasutada riiete ja rakmete korraldamiseks, võimaluse korral ka suplemiseks või jalgade pesemiseks, einetamiseks, teel läbivõetud ülesannete ja küsimuste läbiarutamiseks ja kergete mängude korraldamiseks.

Puhkeaega võib kasutada ka perspektiivvisandi või krooki valmistamiseks.

Rännaku tee valikul instruktoril-õpetajal pidada silmas võimalikult mitmekesist ja ilusat maastikku, seda eriti suureks puhkuseks.

11. Võistlused.

Võistlusi korraldatakse suvise õppuse lõpul laskeasjenduse- ja spordialal. Võistluste eesmärgiks on:

- saada üldülevaade tehtud tööst koolides;

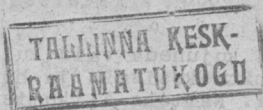
- võrrelda võistlustel saavutatud tagajärgi üksikute koolide ja garnisonide vahel;
- selgitada õpilaste kehalist arenemist ja praktilisi oskusi;
- ergutada õpilasi kavakindlalt tööle uute parimate tagajärgede saavutamiseks.

Võistlustel kohtadele tulnud õpilaste arv näitab laskeasjanduse ja kehalise kasvatusel alal koolis tehtud tööd, mispärast võistlused olgu üheks parimaks abinõuks õpilaste tööle virgutamisel.

Võistlusaladeks võivad olla:

- a) laskeasjanduse alal:
 - laskmine väikekalibrilistest, õhu- ja lahingpüssidest;
 - kauguste hindamine;
 - kolmnurkade vedamine jne.
- b) spordialal:
 - k.granaadi viskamine;
 - teatejooks;
 - orientiirjooks;
 - kõievedu jne.

Üksikasjalik võistluste kava, võistluse alad ja tingimused iga aasta kohta eraldi seab kokku Kaitsevägede staabi VI osakond.

/A.KASEKAMP/,

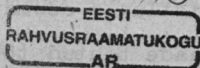
Kaitsev. staabi VI osakonna ülem.

/O.JANSON/,

major,

"C" jaoskonna ülem.

4-98-19

ESTI RAFFAELRAMIREZ

AR4-98-00019